

ความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ :

กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

โดย

นางวาสนา ทิพย์สุวรรณ

วันที่ 7 มิ.ย. 2552
เลขทะเบียน..... 011315

ณพ.

910.921

จ 491 ด

อ.ภร.ส.ส.ภท.

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยวและบันเทิง คณะนิเทศศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกริก

พ.ศ. 2551

**The Awareness of Thai Tourists About Eco-tourism:
Case study of Khaowyai National Park**

BY

Mrs.Vassana Thipsuwan

**A Study Report Submitted in Partial Fulfillment of the
Requirements for the Master Degree of Communication Arts
Department of Tourism and Entertainment Communication**

Faculty of Communication Arts

KRIRK UNIVERSITY

2008

มหาวิทยาลัยเกริก

คณะนิเทศศาสตร์

สารนิพนธ์

ของ

นางวาสนา ทิพย์สุวรรณ

เรื่อง

ความตระหนักของนักท่องเที่ยวยุคใหม่ชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กรณีศึกษา : อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

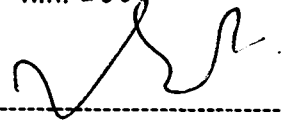
ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสื่อสารการท่องเที่ยวและบันเทิง

เมื่อวันที่ 20 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2551

ประธานกรรมการสารนิพนธ์

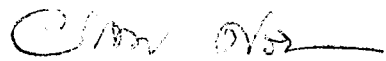
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมควร กวียะ)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรีชา พันธุ์แน่น)

กรรมการสารนิพนธ์

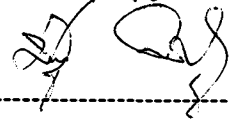
(รองศาสตราจารย์อรทัย ศรีสันติสุข)

กรรมการสารนิพนธ์

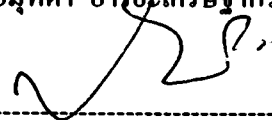
(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญศรี พรหมมาพันธุ์)

กรรมการสารนิพนธ์

(อาจารย์มุกทิตา อารยะเศรษฐากร)

หัวหน้าสาขาวิชา

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมควร กวียะ)

คณบดีคณะนิเทศศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมควร กวียะ)

หัวข้อสารนิพนธ์	ความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
ชื่อผู้เขียน	นางวาสนา ทิพย์สุวรรณ
สาขาวิชา/คณะ/ มหาวิทยาลัย	สาขาวิชาการสื่อสารการท่องเที่ยวและบันเทิง/ คณะนิเทศศาสตร์/ มหาวิทยาลัยเกริก
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปรีชา พันธุ์แน่น
ปีการศึกษา	2550

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “ความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2545 - 2549 ของนักท่องเที่ยว เพื่อศึกษาการรับรู้ ข่าวสาร ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ของนักท่องเที่ยว เพื่อศึกษาความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลความคิดเห็นต่อนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2545-2549 และการรับรู้ ข่าว สาร ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่กับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้ามาท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ทั้งที่พักค้างแรมและไปเช้าเย็นกลับ จำนวน 120 คน เครื่องมือวิจัยได้แก่แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีรายได้ครอบครัวต่อเดือน 20,001 - 30,000 บาท และมีประสบการณ์ในการเข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ 2 - 5 ครั้ง รองลงมาได้แก่เพิ่งมาเป็นครั้งแรก นักท่องเที่ยวมีความเห็นโดยรวมต่อนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2545 - 2549 ในระดับปานกลาง มีการรับรู้ข่าวสารข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่โดยรวมในระดับสูง มีความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยรวมในระดับปานกลาง

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความเห็นต่อนโยบายและแผนการ ท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2454 - 2549 และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ กับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่านโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ มีความสัมพันธ์กับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในทิศทางเดียวกันระดับน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 และการรับรู้ข่าวสารข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในทิศทางเดียวกันระดับน้อย อย่างมีนัย สำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

กิตติกรรมประกาศ

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้เสร็จสมบูรณ์โดยได้รับความอนุเคราะห์แนะนำช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรีชา พันธุ์แมน อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่ได้ให้ทำในหัวข้อเรื่องนี้ เนื่องจากเป็นเรื่องที่ผู้ศึกษามีความคุ้นเคยและชอบท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติในหลายๆ ที่ ซึ่งสามารถนำเรื่องของผู้ศึกษาค้นพบไปใช้ในการอธิบายให้กับเพื่อนๆ นักท่องเที่ยวได้เกิดความรู้ความเข้าใจได้มากยิ่งขึ้น อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและการนำไปใช้ในการปฏิบัติจริง ผู้ศึกษาจึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง นอกจากนี้ต้องขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยเกริกทุกท่าน ที่ได้ให้ความรู้ให้การศึกษาที่ดี จนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการทำงาน สารนิพนธ์ครั้งนี้จนออกมาสำเร็จ และท้ายที่สุดขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์มุกทิศา อารยะเศรษฐากร ที่ได้ให้โอกาสในการศึกษา ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาคพิเศษ แก่ผู้ศึกษาในครั้งนี้ด้วย

วาสนา ทิพย์สุวรรณ

คณะนิเทศศาสตร์

พ.ศ.2551

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(1)
กิตติกรรมประกาศ	(3)
สารบัญตาราง	(6)
สารบัญแผนภาพ	(7)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	5
1.4 ประโยชน์คาดว่าจะได้รับ	6
1.5 นิยามศัพท์	6
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น	8
2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับความรู้	10
2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับความตระหนัก	15
2.4 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	16
2.5 แนวความคิดเกี่ยวกับความร่วมมือ	29
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	31
2.7 กรอบแนวคิดการวิจัย	34
2.8 สมมติฐานในการศึกษา	35

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	36
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	36
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	37
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	37
3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	40

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	42
4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อนโยบายและแผน การท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2545 - 2549	44
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลการรับรู้ข่าวสารข้อมูลการท่องเที่ยว เชิงนิเวศในพื้นที่	46
4.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทย ต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	48
4.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายและแผนการ การท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ การรับรู้ข่าวสารข้อมูลการท่องเที่ยว เชิงนิเวศในพื้นที่กับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	52

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 บทสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	54
5.1 สรุปผลการวิจัย	54
5.2 การอภิปรายผลการวิจัย	56
5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้	60
5.4 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป	61
ภาคผนวก	62
ตัวอย่างแบบสอบถาม	63
บรรณานุกรม	69
ประวัติการศึกษา(และการทำงาน)ของผู้เขียน	71

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4.1	แสดงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จ.นครราชสีมา	42
4.2	แสดงข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2545 - 2549	44
4.3	แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่	46
4.4	แสดงข้อมูลเกี่ยวกับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	48
4.5	แสดงข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ กับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	52
4.6	แสดงข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข่าวสารข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ กับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	53

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
1	แสดงแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	19
2	แสดงองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	21

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวทั้งจากภายในประเทศและต่างประเทศให้ความสนใจเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ที่น่าสนใจ ได้นำเงินตราเพื่อใช้จ่ายในท้องถิ่นนั้นๆ ทำให้ท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวมีรายได้เพิ่มขึ้น และองค์กรที่ดำเนินกิจการท่องเที่ยวมีรายได้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสะดวกสบายและมีความปลอดภัย แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ที่อยู่ตามภูมิภาคในประเทศไทยมีสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวหันมาสนใจท่องเที่ยวได้แก่ ความสวยงามของธรรมชาติ ความโดดเด่นของศิลป วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ เป็นต้น ดังนั้นหน่วยงานของภาครัฐต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจึงได้มีนโยบายเพื่อการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยนำเอาแนวคิดเรื่อง "การท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติ" มาใช้วางแผนและนำมาเป็นนโยบายเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย ได้แก่

- 1) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 - 2549)
- 2) นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาล พ.ศ.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี (พ.ศ.2544)
- 3) นโยบายท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 4) นโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2545 - 2549

และจากนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2545 - 2549 นี้เอง กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ซึ่งเป็นหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง มีแนวคิดในการจัดการอุทยานแห่งชาติ ตามวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์ ดูแล ป้องกันและปราบปรามการลักลอบทำลายทรัพยากรทุกชนิด รวมทั้งให้เป็นแหล่งสะสมของนานาพันธุ์กรรม ที่จะอำนวยความสะดวกด้านการศึกษา ค้นคว้าวิจัยและงานวิชาการต่างๆ รวมทั้งเพื่อคงไว้ซึ่งพื้นที่อันมีความงาม เป็นพิเศษสำหรับอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจ นโยบายการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติทั่วประเทศ พอสรุปได้ดังนี้ (อร ศรีแพร, 2546 : 339 -341)

1) ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับและให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ ที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการประกาศจัดตั้งและการจัดการอุทยานแห่งชาติ และสะท้อนถึงหลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยมีกลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 จัดลำดับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศและท้องถิ่น

กลยุทธ์ที่ 2 วิเคราะห์ด้านการตลาด ได้แก่ ปริมาณ รูปแบบการใช้ประโยชน์ ความคาดหวัง และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ พร้อมการคาดคะเนไปสู่อนาคต

กลยุทธ์ที่ 3 จัดทำแผนการลงทุนเพื่อปรับปรุงหรือพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับและให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

2) ด้านการให้บริการท่องเที่ยวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การบริการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ มีคุณภาพและมาตรฐานและเป็นไปตามหลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีกลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 จัดทำคู่มือและแนวทางในการให้บริการทางการท่องเที่ยว รวมถึงการจัดการดูแลนักท่องเที่ยวที่เป็นมาตรฐานขั้นต่ำ รวมทั้งระบบการรับรองตรวจสอบและควบคุมคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

กลยุทธ์ที่ 2 จัดทำคู่มือและแนวทางในการปรับปรุงพัฒนางานสื่อความหมายธรรมชาติที่ได้มาตรฐาน ได้แก่ ระบบป้ายหรือสัญลักษณ์การสื่อความหมาย ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่มีเจ้าหน้าที่พร้อมให้บริการ หน่วยบริการข้อมูลในสถานที่ต่างๆ เช่น สนามบิน สถานีขนส่ง กิจกรรมนำชมพื้นที่และศึกษาธรรมชาติ ระบบเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ด้วยตนเอง รวมทั้งศูนย์ผลิตสื่อ

กลยุทธ์ที่ 3 จัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้มีทักษะในกาบริการ การรักษาความปลอดภัยและการปรับปรุงหรือพัฒนางานด้านสื่อความหมายธรรมชาติอย่างสม่ำเสมอ

กลยุทธ์ที่ 4 จัดกิจกรรมส่งเสริม "เที่ยวอุทยานแห่งชาติในเมืองไทย"

3) การป้องกัน ควบคุม และลดผลกระทบ มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกัน ควบคุม และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมท้องถิ่น อันอาจเกิดจากการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ โดยมีกลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 จัดทำคู่มือและแนวทางในการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว พร้อมทั้งกำหนดและควบคุมประเภทของการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสภาพและความเปราะบางของพื้นที่ และวิถีชีวิต วัฒนธรรมของท้องถิ่น

กลยุทธ์ที่ 2 จัดทำคู่มือและแนวทางในการสำรวจข้อมูลผลกระทบด้านการท่องเที่ยว รวมถึงระบุวิธีการ มาตรการในการป้องกัน ควบคุม และลดผลกระทบที่เหมาะสม

กลยุทธ์ที่ 3 จัดทำฐานข้อมูลพร้อมระบบการติดตามตรวจสอบสถานภาพทรัพยากรและรายงานผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมวิธีการและมาตรการในการป้องกัน ควบคุม และลดผลกระทบ รวมถึงการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมในพื้นที่เสื่อมโทรม

4) ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคเอกชนและชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการให้บริการ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก การสื่อความหมาย การฟื้นฟู อนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและงานวิชาการในอุทยานแห่งชาติ ตามหลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีกลยุทธ์คือ

กลยุทธ์ที่ 1 วิเคราะห์และกำหนดรูปแบบของการมีส่วนร่วมหรือความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชนท้องถิ่น โดยมีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช เป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกการบริการ การสื่อความหมาย การฟื้นฟู อนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และงานด้านวิชาการ

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาความรู้และทักษะเกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก การบริการ การสื่อความหมาย การฟื้นฟู อนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และงานด้านวิชาการแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งการปรับปรุงประสิทธิภาพขององค์กรภาครัฐ เพื่อรองรับการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชน และชุมชนท้องถิ่น

กลยุทธ์ที่ 3 กำหนดมาตรการเสริม เพื่อสนับสนุน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรเอกชนและท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ การแก้ไข ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องให้เอื้อต่อการมีส่วนร่วม การหาแหล่งเงินทุนที่มีดอกเบี้ยต่ำ การใช้มาตรการทางด้านภาษีเพื่อสร้างแรงจูงใจ การจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนกิจกรรมขององค์กรเอกชน และท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมการจัดตั้งเครือข่ายเอกชนและท้องถิ่นทั้งที่เป็นนิติบุคคลและไม่ได้เป็นนิติบุคคลเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการอุทยานแห่งชาติ การจัดตั้งคณะกรรมการและคณะทำงานระดับพื้นที่ เพื่อกำกับดูแลติดตามผลรวมถึงการสร้างโปร่งใสและการยอมรับจากสาธารณะ

จากนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวดังกล่าว ทำให้มีการตื่นตัวและรณรงค์พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ทั่วประเทศ มีการพัฒนาปรับปรุงองค์การรวมทั้งระบบการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ ไปยังนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย เพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสรับข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว และตัดสินใจเข้ามาท่องเที่ยวตามวัตถุประสงค์ของแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่ม นอกจากนี้เมื่อได้เข้ามาท่องเที่ยวแล้วยังเกิดความเข้าใจในการท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึกในการรักและหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยวอันมีค่า ตามที่แหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ ได้นำเสนอไว้ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการสื่อสารขององค์การการท่องเที่ยว มีความสำคัญในอันที่จะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลข่าวสาร มีความเข้าใจในสิ่งที่แหล่งท่องเที่ยวนำเสนอ มีพฤติกรรมในการท่องเที่ยวในเชิงบวกแตกต่างกันไป ซึ่งช่วยให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ 4 จังหวัด คือนครราชสีมา นครนายก สระบุรี และปราจีนบุรี เป็นอุทยานแห่งชาติแห่งแรกของไทย ประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ เมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ.2505 ได้รับสมญาว่าเป็น "อุทยานมรดกของกลุ่มประเทศอาเซียน" เป็นผืนป่าใหญ่ในเทือกเขาพนมดงรัก ในส่วนหนึ่งของดงพญาไฟหรือดงพญาเย็นในอดีต พื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบไปด้วยขุนเขาน้อยใหญ่สลับซับซ้อนหลายลูก ได้แก่ เขาร่ม

ซึ่งเป็นยอดเขาที่สูงที่สุด 1,351 เมตร เขาแหลมสูง 1,326 เมตร เขาเขียวสูง 1,292 เมตร เขาสามยอดสูง 1,142 เมตร เขาฟ้าผ่าสูง 1,078 เมตร เขากำแพงสูง 875 เมตร เขาสมอปูนสูง 805 เมตร และเขาแก้วสูง 802 เมตร วัดความสูงจากระดับน้ำทะเลเป็นเกณฑ์ และยังประกอบด้วยทุ่งกว้างสลัดกับป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ ด้านทิศเหนือและทิศตะวันออกพื้นที่จะลาดลง ทางทิศใต้และทิศตะวันตกเป็นที่สูงชันขึ้นไปเรื่อยๆ นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำที่สำคัญถึง 5 สาย คือ แม่น้ำปราจีนบุรีและแม่น้ำนครนายก แม่น้ำลำตะคองและลำพระเพลิง ห้วยมวกเหล็ก

ลักษณะภูมิอากาศของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จากสภาพที่เป็นป่ารกทึบ ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุม ทำให้เกิดพายุฝนตกชุกตามฤดูกาล อากาศไม่ร้อนจัดหรือหนาวจัดจนเกินไป จัดอยู่ในประเภทเย็นสบายเหมาะแก่การเดินทางท่องเที่ยว และประกอบกิจกรรมนันทนาการชนิดต่างๆ อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี ประมาณ 23 องศาเซลเซียส ในฤดูร้อน แม้ว่าอากาศจะร้อนอบอ้าวในที่อื่นใด แต่บนเขาสูงอย่างอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อากาศกำลังเย็นสบาย เหมาะแก่การพักผ่อนเล่นน้ำในลำธาร และนำอาหารไปรับประทาน ดอกไม้ป่าหลากสีสีนกำลังบานสะพรั่งออกดอกออกผลตามฤดูกาล ในฤดูฝน เป็นช่วงหนึ่งของปีที่สวยงามธรรมชาติบนเขาใหญ่ชุ่มฉ่ำ ป่าไม้และทุ่งหญ้าเขียวขจีสดสวย น้ำตกทุกแห่งไหลแรงเสียงดังก้องป่าให้ชีวิตชีวาแก่ผู้มาเยือน แม้การเดินทางจะลำบากไปบ้างแต่จำนวนนักท่องเที่ยวไม่ได้ลดน้อยลงเลย และในฤดูหนาว ช่วงระหว่างเดือนตุลาคมถึงกุมภาพันธ์ เป็นฤดูที่นักท่องเที่ยวนิยมไปเขาใหญ่มากที่สุด ทุ่งฟ้าสีครามแจ่มใสตัดกับสีเขียวขจีของป่าไม้พยับหมอกที่ลอยเอื่อยไปตามทิวเขา ดวงอาทิตย์กลมโตอยู่เบื้องหน้าไกลโพ้น อากาศที่หนาวเย็นในตอนกลางคืน แต่รุ่งเช้าของวันใหม่จะได้พบกับธรรมชาติที่สวยงามแตกต่างไปจากเมื่อวานอีกรูปแบบหนึ่ง

นอกจากนี้ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ยังเป็นแหล่งที่มีสัตว์ป่าชุกชุมมาก ในบางโอกาสขณะขับรถยนต์ไปตามถนน จะสามารถเห็นสัตว์ป่าเดินผ่านหรือออกหากินตามทุ่งหญ้า หรืออาจจะได้เห็นโขลงช้างออกหากินริมถนนบริเวณตั้งแต่ที่ชมวิวกิโลเมตรที่ 30 จนถึงปากทางเข้าหนองผกสี ตลอดจนถึงต้นไทร ปัจจุบันถ้าขับรถยนต์ขึ้นเขาใหญ่ทางด้านตรวจเนินหอมข้ามสะพานคลองสามสิบไปแล้ว ก็สามรถเห็นโขลงช้างได้เหมือนกัน โดยเฉพาะตอนกลางคืน สัตว์ป่าที่สามารถพบเห็นได้บ่อยๆ และตามโอกาสอำนวยได้แก่ เก้ง กวาง ตามทุ่งหญ้าต่างๆ ไปในบางครั้งพบเห็นเสือโคร่ง กระทิง เลียงผา หมู เม่น ชะนี พญากระรอก หมาไม่ ชะมด อีเห็น กระต่ายป่า นกป่านานาชนิด มากกว่า 200 ชนิด จากจำนวนไม่น้อยกว่า 293 ชนิดที่สำรวจพบอาศัยป่าเขาใหญ่เป็นแหล่งอาหารและที่อาศัยอย่างถาวร นกที่น่าสนใจและพบเห็นบ่อยๆ ได้แก่ นกเงือก นกขุนทอง นกขุนแผน นกพญาไฟ นกแก้วแว้ว นกไทรเดก นกแซงแซว นกเขา นกกระปูด นกพญาปากกว้างหางยาว นกพญาปากกว้างลายเหลือง ไก่ฟ้า และนกกินแมลงชนิดต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนกเงือกทั้ง 3 ชนิดที่พบที่เขาใหญ่ นับว่าเป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบดูนกเป็นอย่างดี เพราะพบเห็นได้โดยทั่วไป รวมทั้งผีเสื้อชนิดต่างๆ ที่สวยงามมากกว่า 5,000 ชนิด

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธารที่ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญนั่นคือน้ำตกที่สวยงาม มีน้ำตกน้อยใหญ่เกิดขึ้นหลายแห่ง ซึ่งสำรวจพบและทำเส้นทางเดินเท้าไปแล้วประมาณ 30 แห่ง ที่มีความสวยงามแตกต่างกันไปตามสภาพธรรมชาติของภูมิประเทศเป็นที่รู้จักกันดี เช่น น้ำตกนางรองและน้ำตกลำพวน น้ำตกคลองแก้ว น้ำตกผากล้วยไม้ น้ำตกเหวสุวัต น้ำตกเหวนรก และน้ำตกแก่งหินเพลิง เป็นต้น

จากการรณรงค์ให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญ ในเชิงนิเวศ และมีการสื่อสารมายังนักท่องเที่ยวจากแหล่งสื่อต่างๆ กัน ทำให้นักท่องเที่ยวได้ตื่นตัวและเข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่กันมากขึ้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจและอยากศึกษาว่า นักท่องเที่ยวได้มีความตระหนักในการท่องเที่ยวทางธรรมชาติเชิงนิเวศนี้มากน้อยเพียงใด จากข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากอุทยานฯ โดยจะจำกัดการศึกษาเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทยขณะที่เข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เท่านั้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2545 - 2549 ของนักท่องเที่ยว

2.2 เพื่อศึกษาการรับรู้ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ ของนักท่องเที่ยว

2.3 เพื่อศึกษาความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.4 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลความคิดเห็นต่อนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2454 - 2549 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ กับ ความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 การวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาทำการวิจัยเรื่องความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งจะทำการศึกษาในขณะที่นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเที่ยวและหรือพักค้างที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

3.2 ประชากรศึกษาได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้ามาท่องเที่ยวและหรือพักค้างในบริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

3.3 การวิเคราะห์มุ่งไปที่ความคิดเห็นต่อนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2545 - 2549 การรับรู้ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ และความตระหนักของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากการคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและความร่วมมือของนักท่องเที่ยว

3.4 ทำการศึกษาในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน 2551

4. ประโยชน์คาดว่าจะได้รับ

4.1 ทราบถึงระดับความตระหนักของนักท่องเที่ยวในการเข้ามาท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามนโยบายและแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ

4.2 เป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น อุทยานแห่งชาติหลายๆ แห่งที่จะนำไปใช้กำหนดแนวทางการพัฒนา และหาวิธีที่จะทำให้นักท่องเที่ยวให้ความร่วมมือในการท่องเที่ยวอย่างถูกต้อง

4.3 เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับผู้ศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องในโอกาสต่อไป

5. นิยามศัพท์

"ความตระหนักในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ" หมายถึง ความร่วมมือของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้ามาท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึกในการรักษาสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว และคำนึงถึงคุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ดำรงคงอยู่ตลอดไป โดยปฏิบัติตามคำแนะนำ และกฎระเบียบต่างๆ อย่างเคร่งครัดของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

"การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน" หมายถึง การท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น ซึ่งในที่นี้หมายถึงธรรมเนียมปฏิบัติของคนโดยทั่วไปที่ปฏิบัติตามกฎ กติกา มารยาทของการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

"นักท่องเที่ยว" หมายถึง นักท่องเที่ยวชาวไทย ที่เข้ามาท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ทั้งที่พักค้าง ณ ลานกางเต็นท์ บ้านพักอุทยานฯ บ้านพักของข้าราชการในพื้นที่เขตอุทยานฯ และนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาเที่ยวช่วงเวลาเช้าและกลับในวันเดียวกันโดยไม่พักค้าง

"ความคิดเห็นต่อนโยบายการท่องเที่ยว" หมายถึง ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยวตามนโยบายและแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2545 - 2549 ว่าเห็นด้วยในระดับใด ให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการประกาศจัดตั้งและการจัดการอุทยานแห่งชาติและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

“ความร่วมมือของนักท่องเที่ยว” หมายถึง การที่นักท่องเที่ยวชาวไทยได้ยินดีที่จะปฏิบัติตามกฎ กติกา มารยาท ที่ทางอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้กำหนดไว้ เพื่อการปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกันเพื่อการรักษาสภาพ แวดล้อมและทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้มีความยั่งยืนตลอดไป

“การรับรู้ข่าวสารข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” หมายถึง การที่นักท่องเที่ยวได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร จากสื่อต่างๆ ในพื้นที่ถึงวิธีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างถูกต้องในเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

“ความคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม” หมายถึง ความรู้สึกถึงผลประโยชน์ของสังคมโดยส่วน รวม ทำให้คนที่มีความรู้สึกดังกล่าวลดการเห็นแก่ตัวลง และแสดงออกถึงความสำนึกถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็น ที่ตั้ง ด้วยการให้ความร่วมมือปฏิบัติตามกฎ กติกา มารยาท ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างถูกต้อง

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้ใช้แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการ ศึกษาวิจัย ดังนี้

1. แนวความคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น
2. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้
3. แนวคิดเกี่ยวกับตระหนัก
4. แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
5. แนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวความคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

1.1 ความหมายของความคิดเห็น

หลวงวิเชียรแพทยาคม (2509 : 162 – 163) กล่าวว่า ความคิดเห็น (Opinion) กับทัศนคติ (Attitude) มักจะถูกใช้เปลี่ยนกันได้เสมอ ทัศนคติมักจะหมายถึงความพยายามที่จะทำ(Intention to Act) ซึ่งจะเกี่ยวข้องอย่างมากกับอุปนิสัยและพฤติกรรม (Habit and Behavior) ส่วนความคิดเห็นเป็นเพียงคำพูดและเครื่องหมาย (Verbal and Symbol) แต่ทุกคราวที่พูดถึงการทดสอบทัศนคติก็มักจะหมายถึงความคิดเห็นด้วย

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2522 : 9) ให้ความหมายว่า ความคิดเห็นคือการแสดงออกซึ่งมีวิจารณ์ ญาณที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ความคิดเห็นมีความหมายแคบกว่าเจตคติ (Attitude) เพราะความคิดเห็นของบุคคลเปลี่ยนแปลงไปตามข้อเท็จจริง (Fact) และเจตคติ (Attitude) ของบุคคลความคิดเห็นเป็นการอธิบาย เหตุผลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยเฉพาะ

เรืองเวทย์ แสงรัตนา (2522 : 30) กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางด้านความรู้สึกรู้สึก ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยการพูดหรือเขียนโดยอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์และสภาพแวดล้อม การแสดงความคิดเห็นนี้อาจได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่นได้

มิเชลล์ จีไอฟรีย์ ดันแคน (Mitchell, Geofrey Duncan 1971 : 135) ได้ให้ความหมายว่าความคิดเห็นเป็นความเชื่อหรือการพิจารณาตัดสิน (Judgement) โดยบุคคลซึ่งอาจจะไม่เป็นที่ยอมรับในแต่ละช่วงเวลา

ความคิดเห็นนี้ไม่สามารถที่จะทดสอบความรู้และความจริงของความเชื่อมั่นของบุคคลได้และต้องยอมรับว่าประชาชนโดยทั่วๆ ไปนั้น อาจมีความคิดเห็นแตกต่างกันไป

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ-ไทยฉบับบัณฑิตยสถาน (2524 : 246 - 247) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นไว้ว่าเป็นข้อพิจารณาเห็นว่าเป็นจริงจากการให้ปัญหาความคิดประกอบ ถึงแม้จะไม่ได้อาศัยหลักฐานพิสูจน์ยืนยันได้เสมอไปก็ตาม

สุโท เจริญสุข (2524 : 58 - 59) ได้กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นสภาพความรู้สึกทางด้านจิตใจที่เกิดจากประสบการณ์ และการเรียนรู้ของบุคคลอันเป็นผลให้บุคคลมีความคิดต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะที่ชอบไม่ชอบ หรือเฉย ๆ

สุชา จันทรเอม (2527 : 8) ได้กล่าวว่า ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลแต่เป็นลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งเท่ากับทัศนคติ คนเราจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันและความคิดเห็นจะเป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติ

จากความหมายของความคิดเห็นของบุคคลต่าง ๆ พอจะสรุปได้ว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงทางด้านความรู้สึกนึกคิด การตัดสินใจ และความเชื่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ด้วยการพูดหรือการเขียนโดยอาศัยพื้นฐานความรู้ การรับรู้ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมเป็นส่วนช่วยในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งความคิดเห็นของแต่ละบุคคลอาจจะเป็นที่ยอมรับหรือปฏิเสธจากบุคคลอื่นก็ได้ ความคิดเห็นนี้อาจจะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

1.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น

ตามคำกล่าวของฟอสเตอร์ (Foster, C.R. 1952: 119) ได้กล่าวสรุปเกี่ยวกับความคิดเห็นว่ามีมูลเหตุ 2 ประการ ดังนี้คือ

1. ประสบการณ์ที่บุคคลมีต่อสิ่งของ บุคคล หมู่คณะ เรื่องราวต่างๆ หรือสถานการณ์ความคิดเห็นเกิดขึ้นในตัวบุคคลจากการได้พบเห็นความคุ้นเคย อาจถือได้ว่าเป็นประสบการณ์ตรง และจากการได้ยินได้ฟังได้เห็นรูปถ่าย หรืออ่านจากหนังสือโดยไม่ได้พบเห็นของจริง ถือว่าเป็นประสบการณ์ทางอ้อม

2. ระบบค่านิยมและการตัดสินใจค่านิยม เนื่องมาจากกลุ่มชนแต่ละกลุ่มมีค่านิยมและการตัดสินใจค่านิยมไม่เหมือนกัน คนแต่ละกลุ่มจึงมีความคิดเห็นในสิ่งต่างๆ แตกต่างกัน

ออสแคมป์ (Oscamp 1977 : 119 - 133) ได้กล่าวมาสรุปถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดความคิดเห็น ดังนี้คือ

1. ปัจจัยทางพันธุกรรมของสรีระ คืออวัยวะต่าง ๆ ของบุคคลที่ใช้รับรู้ความผิดปกติของอวัยวะ ความบกพร่องของอวัยวะสัมผัสซึ่งมีผลต่อความคิดเห็นไม่ติดต่อบุคคลภายนอก

2. ประสบการณ์โดยตรงของบุคคล คือบุคคลได้ประสบกับเหตุการณ์ด้วยตนเอง การกระทำด้วยตนเอง หรือได้พบเห็นทำให้บุคคลมีความฝังใจและเกิดความคิดต่อประสบการณ์เหล่านั้นต่างกัน

3. อิทธิพลของผู้ปกครอง คือเมื่อเป็นเด็กผู้ปกครองจะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิด และให้ข้อมูลแก่เด็ก ได้มาก ซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมและความคิดเห็นของเด็กด้วย

4. ทศนคติและความคิดเห็นของกลุ่ม คือ เมื่อบุคคลเจริญเติบโตย่อมจะต้องมีกลุ่มและสังคม ดังนั้นความคิดเห็นของกลุ่มเพื่อน กลุ่มอ้างอิง หรือการอบรมสั่งสอนโรงเรียน หน่วยงาน ที่มีความคิดเห็นเหมือนหรือแตกต่างกัน ย่อมจะมีผลต่อความคิดเห็นของบุคคลด้วย

5. สื่อมวลชน คือ สื่อต่างๆ ที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของคนเรา ดังนั้นสื่อเหล่านี้ ซึ่งได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร จึงเป็นปัจจัยอันหนึ่งที่มีผลต่อความคิดเห็นของบุคคล

ชาตียาย โทลูนิธิตี (2529 : 15) ได้เสนอว่า สิ่งที่มีอิทธิพลที่ทำให้ความคิดเห็นแตกต่างกันประกอบด้วย

1. การอบรมของครอบครัว อิทธิพลของครอบครัวมีมากกว่าปัจจัยอื่นๆ เพราะครอบครัวเป็นสถาบันสังคมแห่งแรกของบุคคล

2. กลุ่มและสังคมที่เกี่ยวข้องของบุคคลเมื่ออยู่ในกลุ่มใดหรือสังคมใด ก็จะมีความคิดเห็นไปในทางเดียวกันกับกลุ่มและสังคมนั้นๆ เป็นส่วนผลักดันให้บุคคลมีการเรียนรู้โดยตรง

3. วัฒนธรรมประเพณี บุคคลเมื่อได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมและประเพณีใด ย่อมปฏิบัติไปตามวัฒนธรรมและประเพณีนั้นๆ และมักจะมีความคิดเห็นต่อวัฒนธรรมและประเพณีของตนไปในทางที่ดี

4. การศึกษา ระดับการศึกษามีอิทธิพลมากต่อการแสดงความคิดเห็น เพราะเป็นการจัดประสบการณ์ให้กับบุคคล

5. สื่อมวลชน ได้แก่หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลมากต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของบุคคล เพราะว่าจะเป็นสื่อในการสร้างความคิดทั้งทางด้านบวกและด้านลบได้

1.3 ความสำคัญของความคิดเห็น

การสำรวจความคิดเห็น เป็นการศึกษาความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่ละคนจะแสดงความเชื่อและความรู้สึกใดๆ ออกมาโดยการพูดหรือการเขียน เป็นต้น การสำรวจความคิดเห็นจะมีประโยชน์ต่อการวางนโยบายต่างๆ เพราะจะทำให้การดำเนินงานต่างๆ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย โครงการพัฒนาใดๆ ก็ตาม ถ้าจะให้สำเร็จและบรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริงแล้วควรจะต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชน การเผยแพร่โครง

การและรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนต่อโครงการจึงจะเกิดผลดีคือ จะช่วยให้โครงการนั้นสอดคล้องเป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่นอันเป็นสิ่งแวดลอมทางสังคมที่ใช้ประเมินโครงการ และทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกในการเข้ามามีส่วนร่วมทำให้ไม่เกิดการต่อต้าน ถ้าสาธารณชนมีส่วนร่วมหรือมีสิทธิ์แสดงความคิดเห็นในโครงการใดๆ ที่จะพัฒนาประเทศนั้น ก็จะทำให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกในการเป็นเจ้าของเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหรือรักษาไว้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวางนโยบายต่างๆ การเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือการเปลี่ยนแปลงระบบงานรวมทั้งการฝึกหัดการทำงานด้วย (M.P. Feldman 1971 : 53)

1.4 วิธีวัดความคิดเห็น

การวัดความคิดเห็นโดยทั่วๆ ไปต้องมีสิ่งประกอบ 3 อย่าง คือ บุคคลที่จะถูกวัดสิ่งเร้า และมีการตอบสนอง ซึ่งจะออกมาเป็นระดับสูงต่ำ มากน้อย วิธีวัดความคิดเห็นนั้นโดยมากจะใช้การตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ โดยให้ผู้ที่ตอบคำถามเลือกตอบตามแบบสอบถาม (Zadrozny 1959 : 234)

จอห์น ดับบลิว เบสท์ (Best 1977 : 171) ได้เสนอแนะว่า วิธีที่ง่ายที่สุดในการที่จะบอกถึงความคิดเห็นคือ การแสดงให้เห็นถึงจำนวนร้อยละของคำตอบในแต่ละข้อความเพราะจะทำให้เห็นว่าความคิดเห็นจะออกมาในลักษณะเช่นไร

มอร์แกน และคิง (Morgan and King 1971 : 536, 750) ได้เสนอแนะว่า การที่ให้ใครแสดงความคิดเห็น ควรถามกันต่อหน้าดีกว่าที่จะให้เขาต้องมาอ่านข้อความหรือเขียนข้อความ ซึ่งแสดงว่าทั้งสองคนเห็นว่าการสัมภาษณ์ หรือการสอบถามจะดีกว่าการตอบแบบสอบถาม และถ้าใช้แบบสอบถามสำหรับวัดความคิดเห็นจะต้องระบุให้ผู้ตอบ ตอบว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความที่กำหนดให้ แบบสอบถามประเภทนี้นิยมสร้างตามแนวทางของลิเคิร์ท ซึ่งแบ่งน้ำหนักความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ส่วนการให้คะแนนขึ้นอยู่กับใจความว่าจะเป็นปฏิฐาน (Positive) หรือนิเสธ (Negative) (วิเชียร เกตุสิงห์ 2524 : 94 - 97)

สำหรับการวิจัยเรื่อง ความตระหนักของนักท่องเที่ยวยชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษาวิจัย

2. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้

2.1 ความหมายของความรู้ มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520 : 10) ได้ให้ความหมายว่า ความรู้เป็นพฤติกรรมขั้นต้นซึ่งผู้เรียนเพียงแต่จำได้ อาจโดยการนึกได้หรือโดยการมองเห็น ได้ยินจำได้ ความรู้ขั้นนี้ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับความหมาย ข้อเท็จจริง ทฤษฎี โครงสร้าง วิธีการแก้ไขปัญหา มาตรฐาน เป็นต้น

เบนจามิน เอส บลูม (Benjamin S. Bloom, 1971 : 271) กล่าวว่า ความรู้เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการระลึกได้ถึงสิ่งเฉพาะหรือสิ่งทั่วไป ระลึกถึงวิธีการ กระบวนการและสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเน้นความจำ

พจนานุกรมทางการศึกษา (dictionary of Education) ได้ให้ความหมายของความรู้ว่า "ความรู้เป็นข้อเท็จจริง (Fact) ความจริง (truth) กฎเกณฑ์และข้อมูลต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้รับและรวบรวมสะสมไว้ (Good, 1973 : 325)

พจนานุกรมของเวบสเตอร์ (The Lexicon Webster) ได้ให้ความหมายของ ความรู้ว่า "เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์และโครงสร้างที่เกิดขึ้นจากการศึกษาหรือการค้นหา หรือเป็นความรู้ที่เกี่ยวกับสถานที่ สิ่งของหรือบุคคล ซึ่งได้จากการสังเกตประสบการณ์หรือจากรายงาน การรับรู้ข้อเท็จจริงเหล่านี้ต้องชัดเจนและต้องอาศัยเวลา "(The Lexicon Webster Dictionary Encyclopedia Edition 1977 : 531)

การสื่อความหมาย เป็นการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวโดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวเข้าใจคุณค่าของทรัพยากร เพื่อบรรลุเป้าหมายของการจัดการ และเพื่อประชาสัมพันธ์องค์กร โดยอาศัยสื่อต่างๆ และบุคลากรที่มีคุณภาพ เทคนิคการสื่อความหมายประกอบด้วย การสื่อความหมายโดยใช้บุคคล และการสื่อความหมายโดยไม่ใช้บุคคล ซึ่งการเลือกสื่อดังกล่าว ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของปัจจัย 3 ประการคือนักท่องเที่ยว ทรัพยากร และบุคลากรที่เป็นนักสื่อความหมาย นอกจากนี้สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสื่อความหมายประกอบด้วยสิ่งก่อสร้างและอุปกรณ์ ได้แก่ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เวทีกลางแจ้ง ถนน ทางเดิน ชุมนิทรรศการ จุดชมวิว และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ สิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้จะช่วยให้ นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และประสบการณ์ที่น่าประทับใจโดยทั่วกัน (เสรี, 2546 : 74)

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้ให้ความหมายของความรู้ (knowledge) ว่า "ความรู้หมายถึงการรู้เรื่องราว ข้อมูล ข้อเท็จจริงต่างๆ ที่ผู้ประกอบการได้รับจากการศึกษา ค้นคว้า การสังเกต และประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ"

2.2 ระดับของความรู้

บลูม (Bloom S. Bloom, 1971 : 271 – 273) ได้แบ่งระดับความรู้เป็น 6 ระดับ จากขั้นที่ง่ายไปสู่ขั้นที่ยาก ดังนี้คือ

1. ความรู้ความจำ (Knowledge) เป็นพฤติกรรมขั้นต้นความสามารถในการจำ อาจจะโดยจากการนึกได้หรือโดยการมองเห็น ได้ยิน ความรู้ในขั้นนี้ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความ ความหมาย ทฤษฎี โครงสร้าง เป็นต้น

2. ความเข้าใจ (Comprehension) เป็นความสามารถในการแปลความหมายตีความและคาดคะเนสิ่งที่จะเกิดขึ้นได้

3. การนำความรู้ไปใช้ (Application) เป็นการนำเอาความรู้ ความเข้าใจในเรื่องราวต่างๆ ที่มีอยู่ ไปแก้ปัญหาได้
4. การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นความสามารถในการแยกส่วนประกอบย่อยๆ ของส่วนรวมออกเป็นส่วนๆ เพื่อให้เข้าใจส่วนรวมได้อย่างเด่นชัดยิ่งขึ้น
5. การสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นความสามารถในการนำเอาส่วนประกอบย่อยหลายๆ ส่วนมารวมกันเข้าเป็นส่วนรวมที่มีโครงสร้างที่แน่ชัด
6. การประเมินผล (Evaluation) เป็นความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการให้ค่าต่อความรู้หรือข้อเท็จจริงต่างๆ ที่จะต้องใช้เกณฑ์หรือมาตรฐานอย่างใดอย่างหนึ่งประกอบในการประเมิน

2.3 การวัดความรู้ และเครื่องมือที่ใช้ในการวัด

เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้มีหลายชนิดแต่ละชนิดก็เหมาะสมกับการวัดความรู้ตามคุณลักษณะ ซึ่งแตกต่างกันออกไป เครื่องมือวัดความรู้ที่นิยมใช้กันมากคือแบบทดสอบ (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2531:21-25)

2.4 ประเภทของแบบทดสอบ

แบบทดสอบมีลักษณะแตกต่างกันมาก ทั้งในด้านรูปแบบการนำไปใช้และจุดหมายในการสร้าง ประเภทของแบบทดสอบจึงแบ่งได้แตกต่างกันตามเกณฑ์ที่ใช้ ดังนี้

1. การแบ่งตามลักษณะทางจิตวิทยาที่ใช้วัด ได้แก่

1.1 แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ (Achievement Test) เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ความเข้าใจที่เกิดจากการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

1.1.1 แบบทดสอบที่ครูสร้างเอง (Teacher Made Test) เมื่อต้องการใช้ก็สร้างขึ้นและเมื่อใช้แล้วก็เลิกกัน ถ้าจะนำไปใช้อีกต้องปรับปรุงแก้ไขใหม่

1.1.2 แบบทดสอบมาตรฐาน (Standardized Test) เป็นแบบทดสอบที่มีการพัฒนาด้วยการวิเคราะห์ทางสถิติมาแล้ว จนมีความสมบูรณ์ทั้งด้านความตรง ความเที่ยง ความยากง่าย อำนาจจำแนก ความเป็นปรนัยและมีเกณฑ์ปกติให้เปรียบเทียบด้วย

1.2 แบบทดสอบความถนัด (Aptitude Test) เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดสมรรถภาพทางสมองของคนว่ามีความรู้ความสามารถมากน้อยเพียงใดและมีความสามารถทางด้านใดเป็นพิเศษ แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

1.2.1 แบบทดสอบความถนัดทางการเรียน (Scholastic Aptitude Test) เป็นแบบทดสอบที่วัดความสามารถทางวิชาการว่ามีความถนัดในวิชาอะไร และจะสามารถเรียนไปได้มากน้อยเพียงใด

1.2.2 แบบทดสอบความถนัดพิเศษ (Specific Aptitude Test) เป็นแบบทดสอบที่วัดความสามารถพิเศษของบุคคล เช่น ความถนัดทางดนตรี ทางการแพทย์ ทางศิลปะ เป็นต้น ใช้สำหรับการแนะแนวการเลือกอาชีพ

1.3 แบบทดสอบบุคคล – สังคม (Personal – Social Test) เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดบุคลิกภาพและการปรับตัวเข้ากับสังคมของบุคคล

2. การแบ่งตามรูปแบบของการถามตอบ แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

2.1 แบบทดสอบความเร็ว (Essay Test) แบบนี้กำหนดคำถามให้ผู้ตอบเรียบเรียงคำตอบเอง

2.2 แบบทดสอบตอบสั้นและเลือกตอบ (Short Answer and Multiple Choice Test) แบบนี้กำหนดคำถามให้และกำหนดให้ตอบสั้นๆ หรือกำหนดคำตอบมาให้ ผู้ตอบจะต้องเลือกตอบตามนั้น แบ่งเป็น 4 ชนิด คือ

2.2.1 แบบให้ตอบสั้น (Short Answer Item)

2.2.2 แบบถูก – ผิด (True – False Item)

2.2.3 แบบจับคู่ (Matching Item)

2.2.4 แบบเลือกตอบ (Multiple Choice Item)

3. การแบ่งตามลักษณะการตอบแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่

3.1 แบบทดสอบปฏิบัติ (Performance Test) เป็นการทดสอบโดยการให้ปฏิบัติจริง เช่น การพิมพ์ดีด การช่างฝีมือ เป็นต้น

3.2 แบบทดสอบเขียนตอบ (Paper-Pencil Test) เป็นแบบทดสอบที่ใช้กันทั่วไป โดยให้กระดาษ ดินสอ หรือปากกา เป็นอุปกรณ์ช่วยตอบ ผู้ตอบต้องเขียนตอบทั้งหมด

3.3 แบบทดสอบปากเปล่า (Oral Test) เป็นการทดสอบที่ให้ผู้ตอบพูดแทนการเขียน มักจะเป็นการพูดคุยกันระหว่างผู้ถามกับผู้ตอบ

4. การแบ่งตามเวลาที่กำหนดให้ตอบ แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

4.1 แบบทดสอบใช้ความเร็ว (Speed Test) เป็นแบบทดสอบที่กำหนดเวลาให้จำกัด ต้องตอบคำถามภายในเวลานั้น

4.2 แบบทดสอบให้เวลามาก (Power Test) เป็นแบบทดสอบที่ไม่กำหนดเวลา ให้เวลาตอบอย่างเต็มที่

5. การแบ่งตามลักษณะเกณฑ์ที่ใช้วัด แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

5.1 แบบทดสอบอิงเกณฑ์ (Criterion-Referenced Test) เป็นแบบทดสอบที่วัดตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้ หรือตามเกณฑ์ภายนอกซึ่งเป็นเนื้อหาทางวิชาการเป็นหลัก

5.2 แบบทดสอบของกลุ่ม (Norm-Referenced Test) เป็นแบบทดสอบที่เปรียบเทียบผลระหว่างกลุ่มที่สอบด้วยกัน

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกวัดความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของผู้ประกอบ การโดยใช้แบบทดสอบที่เป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choice Item)

3. แนวคิดเกี่ยวกับความตระหนัก

ศาสตราจารย์ดร.มนัส สุวรรณ (มนัส, 2548 : 336-337) กล่าวถึงความจำเป็นและแนวทางในการสร้างจิตสำนึกไว้ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักและจิตสำนึก เป็นของคู่กัน การกระทำใดๆ ก็ตามถ้าต้องการให้ประสบผลสำเร็จ ผู้กระทำต้องอาศัยทั้งปัญญาและสติ คือความตระหนักและจิตสำนึก การอาศัยเพียงอย่างเดียวอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่นปัญญา แต่ขาดสติ การณ์ใดๆ ย่อมไม่อาจประสบผลได้ ถ้าผู้ใช้ปัญญาใช้ความรู้ไปในทางที่ผิด กรณีของสติ ซึ่งหมายความถึง ความรู้สึกรับผิดชอบก็เช่นกัน ลำพังสติอย่างเดียวการณ์นั้นอาจไม่สำเร็จลุล่วงไปได้ จากการกระทำจำเป็นต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่จะกระทำเป็นพื้นฐานเบื้องต้นก่อน แล้วกระทำด้วยความรู้สึกรับผิดชอบ ประสิทธิผลของการกระทำจึงเกิดขึ้นได้

2. ประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึก การใช้ประโยชน์ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึก ซึ่งหมายถึง การใช้ประโยชน์อย่างมีความรู้สึกรับผิดชอบ ย่อมส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขึ้นกับทรัพยากรการท่องเที่ยวและต่อพื้นที่นั้นๆ ทุกฝ่ายจะได้ประโยชน์ร่วมกันอย่างยั่งยืนและมั่นคง ซึ่งการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึก สามารถก่อให้เกิดประโยชน์ดังนี้

2.1 ทำให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืน สภาพแวดล้อมไม่เสื่อมโทรมในคุณภาพ ทรัพยากรการท่องเที่ยวไม่ถูกทำลาย สามารถคงศักยภาพและคุณค่าเชิงการท่องเที่ยวได้อย่างยาวนาน

2.2 ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์ทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ทราบว่าใครที่ตัวแหล่งหรือทรัพยากรไม่ถูกทำลาย เขายังมีโอกาสทำงานและแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นตามมาจากการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว

2.3 ทำให้ผู้ประกอบการสามารถดำเนินธุรกิจด้วยการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง

2.4 ทำให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชมกับธรรมชาติ ความสวยงาม และหรือคุณค่าเชิงการท่องเที่ยว จากแหล่งหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ยังคงสภาพที่ดี

2.5 สร้างประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของประเทศ ตราบใดที่แหล่งหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวยังมีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว การกระจายรายได้ไปยังพื้นที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยวย่อมเกิดขึ้น อย่างน้อยที่สุดก็เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้ทางหนึ่ง

3. จิตสำนึกของนักท่องเที่ยวที่พึงประสงค์ นักท่องเที่ยวที่มีความรู้สึกประทับใจคือ นักท่องเที่ยวที่มีจิตสำนึก ดังนี้

3.1 มีความรู้ความเข้าใจในแหล่งหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ตนเองประสงค์จะไปท่องเที่ยวเป็นอย่างดี ความรู้ความเข้าใจในที่นี้หมายถึง ตำแหน่งที่ตั้ง ประเภท รวมไปถึงคุณค่าเชิงการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวด้วย

3.2 มีการเตรียมตัวเป็นอย่างดีก่อนการเดินทาง นอกเหนือจากการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแล้ว นักท่องเที่ยวต้องเตรียมตัวทั้งในส่วนของความพร้อมของร่างกาย และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการเดินทางและการประกอบกิจกรรมตามความเหมาะสม

3.3 ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ และหรือข้อบังคับที่กำหนดไว้ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด

3.4 ไม่ประกอบกิจกรรมหรือการกระทำใดๆ อันจะส่งผลเสียหายให้เกิดแก่ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งในประเภทธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ สิ่งก่อสร้างทางประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรม

3.5 ช่วยปกป้องและดูแลมิให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ใดก็ตามกระทำการใดๆ อันจะก่อให้เกิดความเสียหายหรือเสื่อมโทรมขึ้นกับทรัพยากรการท่องเที่ยว

3.6 เสนอแนะหรือแนะนำองค์กรหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ เมื่อพบว่ามี ความเสียหาย มีผลกระทบ หรือมีการกระทำที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมเกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวที่จะให้ความร่วมมือในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรมีลักษณะของการมีจิตสำนึกในการคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม เพื่อช่วยกันธำรงรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยว และควรมีการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับที่กำหนดไว้ในแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด

4. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่รูปแบบหนึ่งที่มุ่งให้เกิดการดูแลสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว โดยมีผู้เรียกการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ในหลายๆ แบบ เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นต้น แต่ในการศึกษาวิจัยนี้ผู้วิจัยจะใช้คำว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตามการบัญญัติของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น มากมาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

อลิซาเบท บู (Elizabeth Boo : 1991; 4 – 8) ผู้คลุกคลีกับงานวิจัยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในลาตินอเมริกาและหมู่เกาะแคริบเบียน ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ อันเนื่องมาจากการมีรายได้สำหรับการดูแลพื้นที่ การสร้างงานในชุมชน ท้องถิ่น และการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม”

เฮคเตอร์ เซบาลอส – ลาสคูเรน (Hector Ceballos – Lascurain ; 1998 ; อ้างในจุลสารการท่องเที่ยว:2542;11) แห่งสหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ (International Union of the Conservation of Nature and Natural resources หรือ IUCN) ซึ่งเป็นบุคคลแรกๆที่ให้ความหมายไว้ว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินกับทัศนียภาพ พืชพรรณและสัตว์ป่า รวมทั้งลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติเหล่านั้น”

The Commonwealth Department of Tourism ประเทศออสเตรเลียได้ให้ความหมายไว้ว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวธรรมชาติที่ครอบคลุมถึงสาระด้านการศึกษา การเข้าใจธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและมีการจัดการเพื่อรักษาระบบนิเวศให้ยั่งยืน”

ทิม การ์ดเนอร์ และไซมอน แมคอาเธอร์ (Tim Gardner and Simon McArthur: 1994; 81) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึงการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มุ่งสนใจให้โอกาสศึกษาเรียนรู้ ขณะเดียวกันก็เอื้อประโยชน์ต่อท้องถิ่นพร้อมรักษาสภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจที่ยั่งยืน”

ยูวดี นิรัตน์ตระกูล (2538 : 52-53) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นคำผสมกันระหว่าง Ecology (นิเวศวิทยา) กับ Tourism (การท่องเที่ยว) ซึ่งมีคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันดังนี้ Nature-Based Tourism, Green Tourism และ Bio Tourism และได้สรุปความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ดังนี้ คือ

1. แหล่งท่องเที่ยวที่จะเสริมและพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการอนุรักษ์ธรรมชาติและสภาพแวดล้อม และอาจรวมไปถึงแหล่งประวัติศาสตร์โบราณคดีและวัฒนธรรม ที่ปรากฏในพื้นที่ธรรมชาตินั้นด้วย
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ได้สัมผัสมีประสบการณ์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติโดยตรง และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อม
3. ธรรมชาติซึ่งนอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้ว ยังเป็นการเสริมสร้างจรรยาบรรณด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบวกด้วย
4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติและอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยขณะเดียวกันจะเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม

5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะมุ่งเน้นที่คุณค่าธรรมชาติ หรือลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว ไม่ใช่เน้นที่การเสริมแต่งหรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก

ภราเดช พยัทธิเขียร (จุลสารการท่องเที่ยว 2539 : 5) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น มีขอบเขตซึ่งจำกัดโดยรูปแบบและสถานที่ตลอดจนในเรื่องกลุ่มท่องเที่ยว”

บุญเลิศ จิตต์วัฒนา (จุลสารการท่องเที่ยว 2542 : 12) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึงการท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทุกแห่ง ทุกประเภทโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาและชื่นชม เพลิดเพลินกับสภาพธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม บนพื้นฐานของการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้อง ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายได้รับผิตชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน”

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540 : 5) ได้กำหนดความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า หมายถึง “การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น แหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ทางสิ่งแวดล้อม ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน”

ศักดิ์ชาย พิทักษ์วงศ์ กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า เป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายต้องมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและระบบนิเวศโดยเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายหรือทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส หรือมีประสบการณ์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติโดยตรง และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมธรรมชาติโดยตรง ซึ่งนอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้ว ยังจะเป็นการเสริมสร้างจรรยาบรรณด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบวกอีกด้วย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ในขณะที่เดียวกันจะเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม

จากความหมายที่ผู้รู้ทั้งหลายกล่าวมาแล้วข้างต้น อาจจะสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยมีการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้อง และให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน

4.2 แนวคิดพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญอยู่ 4 ประการ คือ

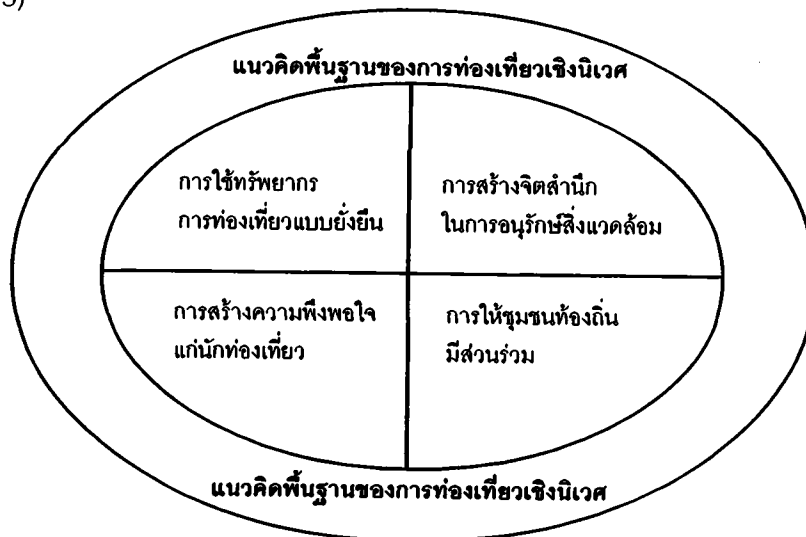
1. การใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีจุดมุ่งหมายให้มีการใช้

ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องระมัดระวังเป็นพิเศษที่จะต้องไม่สร้างผลกระทบด้านลบให้แก่สิ่งแวดล้อมในทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้น เนื่องจากธรรมชาติสิ่งแวดล้อมดั้งเดิมเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศแสวงหาในการเดินทางมาท่องเที่ยว จึงต้องอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนเพื่อเป็นสิ่งดึงดูดใจ

2. การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวจึงต้องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของทรัพยากรการท่องเที่ยวไม่ให้ได้รับผลกระทบทางลบจากการใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยว จนเกิดสภาพเสื่อมโทรมหรือถูกกระทบให้ด้อยคุณค่าลง ดังนั้นการให้ความรู้ความเข้าใจ และการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้แก่นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่นชุมชนท้องถิ่น ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ เป็นต้น จึงจำเป็นต้องทำ

3. การสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศมักเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้และแสวงหาประสบการณ์จากการท่องเที่ยว โดยนิยมเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวยากลำบากและท้าทาย และมักไม่สนใจกับความสะดวกสบายมากนัก แต่จะสนใจกับการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทั้งระดับกว้างและระดับลึกเพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ และสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวมากกว่า

4. การให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมชุมชนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่รอบๆ แหล่งท่องเที่ยวควรได้รับการพิจารณาเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้ชุมชนในท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม อันจะก่อให้เกิดการกระจายรายได้ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่น อีกทั้งจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2540 : 14-15)

แผนภาพที่ 1 แนวคิดพื้นฐานที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ที่มา : จุลสารการท่องเที่ยว ปี 2542 ฉบับที่ 18 (เล่มที่ 1 มกราคม-มีนาคม)

4.3 วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ยิวดี นิรัตน์ตระกูล (2538 : 53-55) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถระบุได้ 4 ประการ คือ

1. เพื่อพัฒนาจิตสำนึก และความเข้าใจของนักท่องเที่ยวในการทำคุณประโยชน์แก่สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ
2. เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ที่มีคุณภาพหรือคุณค่าสูงให้แก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนแหล่งท่องเที่ยว
3. เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่
4. เพื่อดูแลรักษาและคงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

นอกจากวัตถุประสงค์หลักๆ ดังที่ระบุข้างต้นแล้วการท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังมุ่งเน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยว ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่น่าสนใจของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม (Indigenous Attractions) ที่ปรากฏในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เพื่อเปิดโอกาสให้มีการศึกษาเรียนรู้และสร้างความพึงพอใจเกี่ยวกับความหลากหลายและวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนเหล่านั้นด้วย

4.4 องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (จุลสารการท่องเที่ยว 2542 : 17) ได้กล่าวไว้ว่าองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประกอบด้วย 6 ด้าน คือ

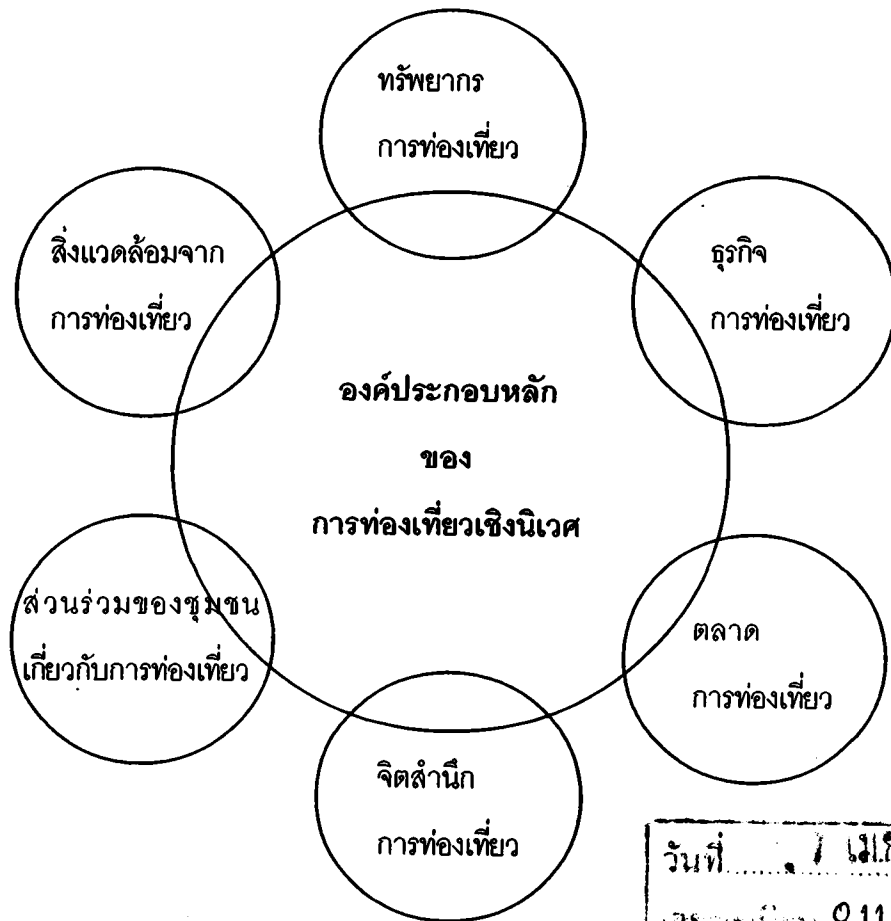
1. องค์ประกอบด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว (แหล่งท่องเที่ยว) หมายถึง สถานที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยว หรือผู้คนจากท้องถิ่นอื่นเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวหรือเยี่ยมชม รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวด้วย
2. องค์ประกอบด้านธุรกิจการท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ประกอบธุรกิจด้านบริการโครงสร้างระดับสูงทางการท่องเที่ยว (Superstructure) ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. องค์ประกอบด้านตลาดการท่องเที่ยว หมายถึง ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยวต่างๆ ในลักษณะที่มีคุณประโยชน์ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
4. องค์ประกอบทางด้านจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยว หมายถึง ความรู้และการสื่อความหมายด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่จะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่ายได้ตื่นตัวตอบสนองอย่างดี

5. องค์ประกอบด้านส่วนรวมของชุมชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว หมายถึง ชุมชนท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมเพื่อลดผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่น และสร้างโอกาสด้านผลประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น อีกทั้งสามารถลดผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นด้วย

6. องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ที่ได้รับผลกระทบด้านก่อให้เกิดผลประโยชน์และด้านก่อให้เกิดผลเสียหายจากการท่องเที่ยว

จากองค์ประกอบหลักทั้ง 6 ด้าน ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังกล่าวข้างต้น สามารถนำมาสร้าง เป็นรูปองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ดังรูป

วันที่ ๗ เม.ย. 2552
เลขทะเบียน 011315

แผนภาพที่ 2 องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ที่มา : จุลสารการท่องเที่ยว ปี 2542 ฉบับที่ 18 (เล่มที่ 1 มกราคม – มีนาคม) 910.921

4.5 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

7491๓

ม.ก.ร. ๖๖๒๓

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (จุลสารการท่องเที่ยว 2542 : 15 – 16) กล่าวว่า การท่องเที่ยวที่อยู่ในทิศทางในการสร้างจิตสำนึกเรื่องความห่วงใยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวซึ่งมีหลายรูปแบบย่อยด้วยกัน แต่ที่นิยมกันมากมี 3 รูปแบบย่อย คือ

รูปแบบที่ 1 เรียกว่า Principles Sustainable Design Related to Ecotourism เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเมื่อประมาณ 20 ปีมาแล้ว โดยได้เปลี่ยนหลักการของการสร้างรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านการออกแบบสถาปัตยกรรมแนวใหม่ ที่ยึดถือความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและสังคมเป็นหลัก ซึ่งมีความตระหนักและสำนึกในการเคารพต่อความหลากหลายทางชีวภาพความเป็นเอกภาพของสรรพสิ่ง ความบริสุทธิ์ของอากาศ น้ำ ดิน

รูปแบบที่ 2 เรียกว่า Regional Environmentally Based Tourism development Planning Model เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในช่วงประมาณ 6-7 ปีที่ผ่านมา โดยได้สร้างรูปแบบของการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของแต่ละท้องถิ่นในระดับมหภาคขึ้น ซึ่งอาจแบ่งเป็นเขตต่าง ๆ ตามจุดประสงค์ที่ตั้งใจไว้ เพื่อการพัฒนาเช่น เขตพื้นที่อนุรักษ์ธรรมชาติ เขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตพื้นที่สำหรับนักท่องเที่ยว เขตพื้นที่สังฆวาส เป็นต้น ก็จะได้แผนพัฒนาทุกด้านอย่างกลมกลืนในแผนเดียวกันทั้งแผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

รูปแบบที่ 3 เรียกว่า Greening Mass Tourism เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในช่วงปัจจุบัน โดยได้ปรับเปลี่ยนการท่องเที่ยวของมวลชนจำนวนมากที่มุ่งการจัดการเชิงพาณิชย์แต่เพียงอย่างเดียว มาเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวของมวลชนจำนวนมากที่มุ่งจัดการเชิงพาณิชย์พร้อมทั้งอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปด้วย ซึ่งมีการสร้างจิตสำนึกให้ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่ายมีความห่วงใยในสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดงาน Greening of Traditional Tours หรือการจัดการโรงแรมแบบ Greening Hotels เป็นต้น สำหรับประเทศไทยได้ประกาศในปี พ.ศ. 2538 เป็นปี "Thailand 1996: A New Green Destination in Honour to The King's Golden Jubilee"

4.6 ประเภทของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สิริกุล บรรพพงศ์จากสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม ได้ให้ความเห็นว่านักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourist) สามารถแบ่งระดับความสนใจในธรรมชาติได้ 4 กลุ่มดังนี้ (อ๋างโน ศิริพร สมบุญธรรม, 2536: 30)

1. กลุ่มนักธรรมชาติวิทยา (Naturalists) ซึ่งมีจุดประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพืช สัตว์ สิ่งแวดล้อมในระบบนิเวศหนึ่ง ๆ
2. กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้รักธรรมชาติ (Nature Tourists) หรือที่รู้จักกันในนามนักนิยมไพรจะมีจุดสนใจหลักที่ความงามของธรรมชาติและวิถีแบบดั้งเดิมของคนท้องถิ่น

3. กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชอบแสวงหาความตื่นเต้น และแปลกใหม่ (Mainstream Nature Tourists) ในสภาพธรรมชาติที่ห่างไกลความเจริญ และมีความลำบากในการเข้าถึง เช่น แถบลุ่มแม่น้ำอเมซอน ป่าปัวนิวกินี หรือการเดินป่าและตั้งแคมป์บนเทือกเขาหิมาลัย ฯลฯ

4. กลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไปที่ต้องการชื่นชมธรรมชาติ (Casual Tourist) เพื่อเป็นการเสริมความหลากหลายให้กับประสบการณ์ในการท่องเที่ยวของตน นอกจากนั้น Dowling ยังได้กำหนดรูปแบบของการท่องเที่ยว (Style of Ecotourism) โดยให้เหตุผลว่าในการวางแผนการจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำเป็นต้องเข้าใจถึงจำนวน และรูปแบบที่แตกต่างกันของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยพิจารณาจากตัวแปรต่าง ๆ ดังนี้

- ลักษณะของธรรมชาติที่นักท่องเที่ยวต้องการ
- ลักษณะขอบเขตของการสัมผัสและเกี่ยวข้องโดยตรงต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ
- ขนาดของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง
- การใช้ประโยชน์และการติดต่อส่วนตัวกับไกด์ท่องเที่ยว
- การพึ่งพาเครื่องยนต์กลไกของยานพาหนะและสิ่งอำนวยความสะดวก
- ลักษณะความพอใจและประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว

4.7 แนวคิดแผนพัฒนาการท่องเที่ยว

ในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 – 2544) มีแนวนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวดังนี้ (นวลนิตย์ ฤทธิรักษ์, 2539 : 65 – 66)

1. พัฒนา อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ควบคู่กันไปเพื่อให้สามารถรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวในระยะยาว

1.1 รณรงค์เผยแพร่ให้ความรู้ และความเข้าใจแก่ประชาชนและผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้มีจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม โดยใช้สื่อต่างๆ ที่มีอยู่ให้เข้าถึงเป้าหมายที่ชัดเจนและเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.2 ให้มีกลไกการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมเฉพาะพื้นที่ โดยการจัดตั้งองค์กรในรูปคณะกรรมการที่มาจากภาครัฐบาล ธุรกิจเอกชน และประชาชนในท้องถิ่นทำหน้าที่วางแผนกำหนดนโยบายและประสานการพัฒนา

1.3 นำมาตรการทางกฎหมายมาใช้อย่างจริงจังในการควบคุมอาคาร และสิ่งปลูกสร้าง เพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่อันเป็นของรัฐและการใช้ประโยชน์ที่ดิน แม่น้ำลำคลอง และแหล่งน้ำสาธารณะอื่นๆ

1.4 สนับสนุนการดำเนินงานของภาคเอกชนพัฒนาการกิจกรรมการท่องเที่ยวประเภท ใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มจุดดึงดูดความสนใจ นอกจากอาศัยแหล่งธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม เช่น การท่องเที่ยวทางน้ำ การกีฬา และสุขภาพ เป็นต้น

2. พัฒนากำลังคนที่เป็นคนไทยให้เข้ามาทำงานทำในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

2.1 สนับสนุนให้มีการฝึกทักษะ และเพิ่มความรู้เกี่ยวกับอุตสาหกรรมบริการการท่องเที่ยว การผลิตหัตถกรรมของท้องถิ่นให้มีความหลากหลาย มีรูปแบบที่น่าสนใจและมีประโยชน์ใช้สอยมากขึ้น

2.2 ขยายการผลิตกำลังคนทั้งในระดับอุดมศึกษา และวิชาชีพให้ได้ปริมาณและคุณภาพที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดธุรกิจท่องเที่ยว ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค พร้อมทั้งปรับปรุงกฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การพัฒนากำลังคนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพได้มาตรฐานในระดับสากล

2.3 สนับสนุนภาคเอกชนให้เข้ามามีบทบาทในการลงทุนการผลิต และฝึกอบรมกำลังคนด้านต่างๆ ในธุรกิจการท่องเที่ยวให้มากขึ้น โดยเฉพาะในเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาค

3. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาล เอกชนให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ

3.1 สนับสนุนการรวมตัวของภาคเอกชนในธุรกิจการท่องเที่ยวเพื่อความคล่องตัวในการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ และให้การดำเนินงานสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวที่กำหนดขึ้น เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยส่วนรวม

3.2 ส่งเสริมให้มีการประสานแผนการตลาดร่วมกันอย่างจริงจัง ระหว่างหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชนในการเข้าถึงตลาด ทั้งในตลาดต่างประเทศและตลาดภายในประเทศ

4. ผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาคอาเซียนและอินโดจีน

4.1 ร่วมมือกับกลุ่มประเทศอาเซียนและอินโดจีนเพื่อพัฒนาวงจร การท่องเที่ยวในภูมิภาคอาเซียนและอินโดจีนให้มากขึ้น โดยเน้นการร่วมมือทางการตลาดแทนการแข่งขัน

4.2 ปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องให้เอื้ออำนวยต่อการเดินทางเข้าประเทศและเดินทางออกไปประเทศที่สาม

5. ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และส่งผลดีต่อการพัฒนาสังคม

6. เน้นการเชิญชวนนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพให้เดินทางมาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

7. ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางมาท่องเที่ยวภายในประเทศมากขึ้น

8. ผลักดันให้มีการบังคับใช้มาตรการต่างๆ ในการให้ความคุ้มครองรักษาความปลอดภัย ในทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

4.8 การพิจารณาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านต่างๆ (ยุวดี นีรัตน์ตระกูล, 2538:57- 58)

ด้านนโยบาย / การวางแผน

1. ในการวางแผนควรระลึกไว้เสมอว่า ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจต้องมีส่วนช่วยปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชน และจำเป็นต้องมีการวางแผนเพื่อลดกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมให้เหลือน้อยที่สุด
2. การวางแผนต้องใช้ความคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์ มีโลกทัศน์กว้างและต้องมีความรู้เรื่องทรัพยากรอย่างแท้จริง โดยเฉพาะต้องผนวกเรื่องการลงทุนหรือต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมด้วย ไม่ควรคำนึงถึงเรื่องตลาดแต่เพียงอย่างเดียว
3. ต้องสร้างข้อจำกัดทางการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่ล่อแหลม ต่อการถูกกระทบกระเทือน
4. Eco - Tourism ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นความดั้งเดิม หรือความเป็นเอกลักษณ์ของสังคมนั้น ๆ บริเวณที่อยู่อาศัยเดิมควรต้องได้รับความคุ้มครองอย่างดี
5. นักวางแผนด้าน Eco - Tourism ต้องทำให้เกิดความพึงพอใจระหว่างแนวคิดที่เป็นนามธรรมกับความอยู่รอดทางเศรษฐกิจ
6. ให้ความสำคัญกับเรื่องคุณภาพมากกว่าปริมาณโดยต้องให้คุณค่าทางวัฒนธรรม ระบบนิเวศ และชุมชนเท่าๆ กัน ซึ่งในที่นี้อาจใช้คำว่า Eco - Cultural Tourism

ด้านธุรกิจ / การตลาด

1. ในการประกอบธุรกิจต้องเปิดโอกาสให้คนท้องถิ่นเข้ามาดำเนินกิจการในส่วนที่เป็น Eco - Tourism มากที่สุดและสิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญคือ คนท้องถิ่นจะต้องยังคงเป็นเจ้าของที่ดินหรือกิจการของตนอยู่ไม่ควรถูกรุกจากคนภายนอก
2. ผลผลิตของ Eco - Tourism ควรได้รับการจัดการทางการตลาด โดยเอาความเด่นที่ไม่เหมือนแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ มาเป็นจุดขายโดยมีแนวทางสำคัญคือ มีการวางแผนในการพัฒนาและส่งเสริมที่เหมาะสม
3. ธุรกิจการท่องเที่ยวต้องมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมรวมทั้งต้องมีเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับระบบการบริหารและผู้นำท้องถิ่น
4. กลยุทธ์การตลาดที่ต้องนำมาพิจารณา
 - 4.1 กำหนดจุดยืนของสินค้า
 - 4.2 การลงทุนต้องทำให้สินค้ามีเอกลักษณ์
 - 4.3 ท้องถิ่นจะต้องเป็นเจ้าของกิจการอย่างน้อยร้อยละ 50
 - 4.4 ภาคเอกชนต้องยืดหยุ่นและปรับตัวให้เข้ากับธุรกิจท้องถิ่นได้
 - 4.5 ต้องมีการลงทุนด้านการฝึกอบรมผู้ประกอบการในท้องถิ่น

ด้านการให้ความรู้

1. Eco – Tourism ต้องกระตุ้นให้เกิดความรับผิดชอบของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ มีการนำเอาวิทยาการหรือความรู้ที่เป็นท้องถิ่นมาใช้ในการศึกษาวิจัย
2. ต้องมีการศึกษาด้านขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาเพื่อจะให้ทราบถึงระดับความเหมาะสมที่จะรองรับการท่องเที่ยว
3. ต้องมีการศึกษาในเรื่อง Resource Limitation
4. ให้การศึกษากับเยาวชนในโรงเรียนเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และจัดให้มีอาสาสมัครช่วยเหลือนักท่องเที่ยว

4.9 ข้อดีและข้อเสียในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (นวลนิตย์ ฤทธิรักษ์, 2539:65)

ข้อดี

1. เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการประสานผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการอนุรักษ์ธรรมชาติ
2. เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ช่วยสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
3. เป็นการเพิ่มรายได้ และสร้างงานให้กับคนท้องถิ่น
4. เป็นการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพให้เดินทางเข้ามาประเทศมากขึ้น
5. เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่จะช่วยสร้างภาพพจน์ที่ดีให้กับประเทศในการเป็นจุดหมายปลายทางที่มีความงดงาม และอุดมสมบูรณ์ทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

ข้อเสีย

หากขาดการวางแผนที่รอบคอบและระบบการควบคุมตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ จะก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศวิทยาได้

จากการรายงานการศึกษาเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ (พ.ศ.2542) ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ศึกษาโดยสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) ได้จัดแหล่งกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศออกเป็น 3 หมวด รวม 19 กิจกรรม ประกอบด้วย

1. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติ รวม 9 กิจกรรม ได้แก่
 - 1) การเดินป่า
 - 2) การศึกษาธรรมชาติ
 - 3) การส่องสัตว์ / ดูนก
 - 4) การเที่ยวถ้ำ / น้ำตก

- 5) การตั้งแคมป์
- 6) การขี่ม้า / นั่งช้าง
- 7) การดำน้ำดูปะการัง (ดำน้ำตื้น / ดำน้ำลึก)
- 8) การล่องแพ / ล่องเรือยาง
- 9) การพายเรือ (แคนูยัค เรือใบ กระดานโต้คลื่น)

2. กิจกรรมท่องเที่ยวถึงนิเวศ รวม 5 กิจกรรม ได้แก่

- 1) การถ่ายรูป บันทึกภาพ / เสียง
- 2) การป็น / ไต่เขา
- 3) การศึกษาท้องฟ้า
- 4) การตกปลา
- 5) การขี่จักรยานท่องเที่ยว (เสือภูเขา)

3. กิจกรรมการท่องเที่ยวส่งเสริมวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ รวม 5 กิจกรรม ได้แก่

- 1) การชมความงาม ความเก่าแก่ ลักษณะเฉพาะตัวของแหล่งประวัติศาสตร์
- 2) การศึกษา เรียนรู้ประวัติ ความเป็นมาของแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์
- 3) การศึกษาชื่นชมงานศิลปกรรมและวัฒนธรรม
- 4) ร่วมกิจกรรม เรียนรู้พฤติกรรมของผู้คน
- 5) การศึกษาเรียนรู้การผลิตของที่ระลึก และสินค้าพื้นเมือง

การท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติอย่างยั่งยืนต้องเน้นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น โดยไม่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลายหรือจะถูกทำลายบ้างแต่ต้องน้อยที่สุดในการนำมาใช้สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยว เป้าหมายที่สำคัญคือ ทำอย่างไรจึงจะเกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติ แต่ขณะเดียวกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมต้องมีน้อยที่สุด แนวคิดนี้ได้ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยเน้นหลักสำคัญ 4 ประการคือ

- 1) การใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน
- 2) การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 3) สร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว
- 4) การให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม

แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้รับความนิยมแพร่หลายในปัจจุบัน จนเกิดกระแสที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ด้านคือ

- 1) ความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
- 2) ความต้องการของตลาดท่องเที่ยวในด้านการศึกษาเรียนรู้หรือมีประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ อันเป็นความต้องการที่เพิ่มมากขึ้นในหมู่นักท่องเที่ยว
- 3) ความต้องการพัฒนาคน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่น

แนวคิดในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2541) สรุปไว้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึงการเดินทางไปเยือนแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้ธรรมชาติ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศ ในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น

Allcock และคณะ (1994) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะมีองค์ประกอบ ดังนี้

- 1) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ มีจุดเด่นที่ทิวทัศน์ ป่าภูฏานทางธรณีวิทยา พรรณไม้ พรรณพืช สัตว์ป่า ประการัง รวมทั้งอากาศที่เย็นสบาย เป็นต้น ดังนั้นจึงเน้นที่การป้องกันและจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติ บางครั้งอาจรวมคุณค่าทางวัฒนธรรมเข้าไปด้วย
- 2) ความยั่งยืนด้านระบบนิเวศและวัฒนธรรม ต้องสร้างโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว เช่นมีส่วนร่วมในการติดตามผลงานการวิจัย ช่วยฟื้นฟูสภาพธรรมชาติหรือบริจาคเงินเพื่อป้องกันรักษาพื้นที่อนุรักษ์ แต่การพัฒนาต่างๆ สามารถป้องกันมิให้เกิดผลกระทบเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมได้ โดยเน้นการออกแบบสิ่งก่อสร้างและระบบกำจัดของเสียที่สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติและเกิดผลกระทบน้อยที่สุด
- 3) การศึกษาและการสื่อความหมาย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการมาสัมผัสและเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ดังนั้นการให้ความรู้และข้อมูลต่างๆ แก่นักท่องเที่ยวโดยสื่อต่างๆ เช่น สื่อบุคคล ได้แก่ มัคคุเทศก์ จึงต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวทั้งก่อนและระหว่างการเดินทาง ด้วยเทคนิคการสื่อสารที่ให้ความรู้และสื่อความหมายด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิต รวมทั้งประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากร และทัศนคติของชุมชนในท้องถิ่นนั้นด้วย
- 4) การให้ผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นและภูมิภาคต่างๆ ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะต้องกระจายสู่ชุมชนท้องถิ่น และธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชนต่างๆ ที่อยู่ใกล้เคียง ประโยชน์ที่ชุมชนท้องถิ่นได้รับมีหลายประการ เช่น การจ้างมัคคุเทศก์ การจ้างภูมิปัญญาท้องถิ่น การขายสินค้า การใช้บริการอำนวยความสะดวก การขนส่ง และการเป็นลูกจ้างในเขตอนุรักษ์ ประโยชน์ดังกล่าวจะต้องเห็นได้ชัดเจน เมื่อเปรียบเทียบกับผลกระทบที่มีต่อท้องถิ่น อาจมีบ้างเพียงเล็กน้อยซึ่งสามารถแก้ไขได้

5. แนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือ

เร็กซ์ สคิดมอร์ กล่าวว่า ความร่วมมือเป็นกระบวนการทางสังคมอันสำคัญ ที่นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลง เป็นกระบวนการที่คนตั้งแต่สองคนขึ้นไปทำงานร่วมกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การขาดความร่วมมือกันหรือมีกันน้อยมาก อาจลดหรือทำลายประสิทธิภาพของหน่วยงาน (Skidmore, 1983 : 155)

วิรัช รัชนิภาวรรณ ให้แนวคิดที่ว่า ความร่วมมือเป็นพลังขั้นสุดท้าย เมื่อทุกฝ่ายร่วมมือกันก็จะเกิดสิ่งใหม่ตามมาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (วิรัช, 2532 :36)

จิรพรรณ กาญจนะจิตรา ให้คำจำกัดความของการร่วมมือว่าเป็นการกระทำร่วมกัน การร่วมมือกันลงมือปฏิบัติการเพื่อบรรลุเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง ถือเป็นหัวใจของการพัฒนา (จิรพรรณ, 2532 : 414)

ปราณี ฐิติวัฒนา ให้ความหมายของความร่วมมือว่า เป็นกระบวนการทางสังคม ที่กลุ่มตกลงที่จะทำกิจกรรมร่วมกัน และการตกลงอาจเกิดจากการที่กลุ่มมีความหวังหรือมีผลประโยชน์ที่เหมือนกัน การติดต่อระหว่างกลุ่มจะมีมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นฐานของการร่วมมือ ถ้ากลุ่มร่วมมือเพราะความจงรักภักดีในสิ่งเดียวกัน ก็จะมีการติดต่อภายในกลุ่มมากกว่ากลุ่มที่ร่วมมือเฉพาะผลประโยชน์บางอย่าง (ปราณี, 2527 : 32)

พัฒน์ บุญยรัตนพันธ์ กล่าวถึงความร่วมมือว่าเป็นการรวมกำลังทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง กระทำร่วมกันโดยพร้อมเพรียงกัน ซึ่งการมีส่วนร่วมที่มีลักษณะใกล้เคียงกับความร่วมมือ คือ

1. การมีส่วนร่วม หมายถึง ความร่วมมือในกิจกรรมบางอย่างรวมถึงความรับผิดชอบซึ่งกันและกัน
2. การมีส่วนร่วม หมายถึงความร่วมมือในการพบปะสังสรรค์ทางสังคมของกลุ่มบุคคล
3. การมีส่วนร่วม หมายถึงผลการเห็นพ้องต้องกัน ในเรื่องความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลง

ความเห็นพ้องต้องกันนี้จะต้องมีมากพอจนเกิดการริเริ่มโครงการปฏิบัติการ และเหตุผลเบื้องต้นที่ทุกคนต้องตระหนักคือ ปฏิบัติการหรือการกระทำที่ทำในนามของกลุ่ม จะต้องกระทำผ่านองค์การ ซึ่งจะเป็นตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ (พัฒน์, 2521 : 47-49)

เดวิด คีธ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นการเกี่ยวข้องทางจิตใจ และอารมณ์ ผูกพันกับสถานการณ์ของกลุ่มบุคคล ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการบรรลุจุดมุ่งหมายกับทั้งให้ความรู้สึกรับผิดชอบต่อกลุ่มด้วย (Keith, 1972 : 135)

ความร่วมมืออาจแบ่งออกได้เป็น 3 แบบด้วยกัน (อานนท์, 2518 : 130) กล่าวคือ

1. ความร่วมมือแบบปฐมภูมิ (Primary Cooperation) ได้แก่ความร่วมมือของกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์ในแบบปฐมภูมิ เช่นในครอบครัว ในชุมชน ความร่วมมือของกลุ่ม มีวัตถุประสงค์ร่วมกันในทุกๆ ด้าน และใช้วิธีการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน

2. ความร่วมมือแบบทุติยภูมิ (Secondary Cooperation) ได้แก่ความร่วมมือของกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์แบบทุติยภูมิในการประกอบกิจกรรมบางอย่างโดยมีวัตถุประสงค์บางประการที่คล้ายคลึงกันบนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกัน

3. ความร่วมมือแบบตติยภูมิ (Tertiary Cooperation) ได้แก่ความร่วมมือของกลุ่มบุคคลที่มีทัศนคติที่แตกต่างกัน และต่างฝ่ายต่างมีวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ที่จะได้รับความสะดวกและผลประโยชน์เป็นการต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน

รองศาสตราจารย์เสาวภา มีถาวรกุล (เสาวภา, 2548 : 207-208) ได้กล่าวถึงบทบาทของประชาชนและนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยถือเป็นภาระหน้าที่ ที่จะต้องช่วยกันป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยเริ่มจากตนเองก่อนด้วยการไม่ตัดไม้ทำลายป่า ขณะที่นักท่องเที่ยวก็สามารถมีบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วยการทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการเดินทางมาท่องเที่ยวเพื่อจะได้ปฏิบัติตนได้ถูกต้อง ให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ ด้วยการไม่ทำลายไม่ว่าจะด้วยการทำให้เกิดการแตกหัก เสียหาย หรือเกิดมลภาวะ การเดินทางเป็นหมู่คณะ ควรปฏิบัติตามระเบียบของกลุ่มและเชื่อฟังปฏิบัติตามคำแนะนำของมัคคุเทศน์ รวมทั้งมีจิตสำนึกในที่จะระมัดระวังตนเองระหว่างการเดินทางที่จะไม่ทำลายทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากความหมายของความร่วมมือดังกล่าวข้างต้น

พอจะสรุปได้ว่าความร่วมมือหมายถึง การที่ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลตั้งแต่สองกลุ่มขึ้นไป ร่วมกระทำการเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน เพื่อการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงไปสู่เป้าหมายที่ต้องการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด หากเป้าหมายชัดเจนความร่วมมือก็จะอยู่ในระดับสูง หากเป้าหมายไม่ชัดเจนก็อาจจะได้รับความร่วมมือในระดับที่ต่ำลง

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ความร่วมมือของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จ.นครราชสีมา ผู้วิจัยได้ค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและเชิงนิเวศ ดังต่อไปนี้

ไพลินพันธ์ สร้อยจาตุรนต์ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องกลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติแนวอนุรักษ์ในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ โดยใช้คู่มือแนะนำเชิงระบบนิเวศ กรณีศึกษา นักศึกษาชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ พบว่านักศึกษาที่ศึกษาคู่มือแนะนำเชิงระบบนิเวศขณะเดินทางท่องเที่ยวมีความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อมได้แตกต่างจากกลุ่มนักศึกษาที่ไม่ได้ใช้คู่มือฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนผลการวิจัยข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามและการสังเกตพฤติกรรม พบว่าตลอดระยะเวลาของการท่องเที่ยวและพักแรมที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์นั้น นักศึกษาที่เป็นกลุ่มศึกษาคู่มือรู้วิธีปฏิบัติไปในทางที่แสวงถึงการเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม โดยไม่มีพฤติกรรมในการทำลายสิ่งแวดล้อมมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ศึกษาคู่มือ แสดงว่าคู่มือแนะนำเชิงระบบนิเวศมีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ เป็นคู่มือประกอบการท่องเที่ยวในบริเวณอุทยานแห่งชาติ ช่วยเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสภาพแวดล้อมให้กับนักท่องเที่ยว ช่วยเพิ่มนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสามารถท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติโดยไม่ทำลายสภาพแวดล้อมและคงอยู่ตลอดไป อันเป็นการรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของท้องถิ่นด้วย

นาคม วีรสวรรณจักร (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา : อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือเพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ หัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือน ซึ่งอาศัยอยู่ในตัวอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ไม่น้อยกว่า 1 ปี โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ คือ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับปานกลาง สำหรับผลการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว พบว่า อายุระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เสาวลักษณ์ นวเจริญกุล (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตอุทยานแห่งชาติไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ถูกต้องในระดับปานกลาง สำหรับผลการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียวพบว่าอายุ ระดับการศึกษา การให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และอาชีพ วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยว การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ปรีชา ภูระหงษ์ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความคาดหวังของผู้มาเยือนต่อการบริการด้านนันทนาการท่องเที่ยว ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครนายก ปราจีนบุรี สระบุรี และนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่าผู้ให้ข้อมูลมีอายุเฉลี่ย 33 ปี มีสถานภาพเป็นโสด และส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับอุดมศึกษา และมีอาชีพรับจ้าง สำหรับรายได้โดยเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลคือ 13,673 บาทต่อเดือน ความคาดหวังของผู้มาเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความคาดหวังให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จัดบริการด้านนันทนาการท่องเที่ยวทั้ง 5 หมวด ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ หมวดร้านค้า ผู้ให้ข้อมูลมีความคาดหวังให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จัดบริการให้ร้านค้ามีความเป็นระเบียบถูกสุขลักษณะ มีการติดป้ายราคาอาหาร และของที่ระลึกทุกชนิดเพื่อป้องกันเจ้าของร้านเอาเปรียบ และให้ร้านค้าเปิดจนถึงเวลา 20.00 น. ของทุกวัน ให้มีร้านค้าที่น้ำตกผากล้วยไม้และที่น้ำตกเหวนรกมากกว่า 1 ร้าน โดยจำหน่ายอาหารประเภทปิ้งย่างไว้บริการ สำหรับบริการที่ผู้ให้ข้อมูลไม่คาดหวังให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่ดำเนินการคือ การให้มีร้านค้าที่น้ำตกเหวนรกมากกว่า 2 ร้าน และบริเวณที่ทำการมากกว่า 8 ร้าน และการให้มีร้านค้าจำหน่ายเครื่องดื่มประเภทสุรา หมวดสถานที่กางเต็นท์ ผู้ให้ข้อมูลคาดหวังให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จัดเจ้าหน้าที่คอยดูแลตลอด 24 ชั่วโมง โดยสามารถติดต่อเข้าพักแรมได้ตั้งแต่เวลา 7.00 น. และเลิกกิจกรรมในเวลา 22.00 น. และสามารถชำระเงิน ณ บริเวณสถานที่กางเต็นท์ได้ บริเวณสถานที่กางเต็นท์ให้มีห้องน้ำ สุขา และจัดทำป้ายสื่อความหมายธรรมชาติให้มากกว่าเดิม สำหรับบริการที่ผู้ให้ข้อมูลไม่คาดหวังจากอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่คือ การเปิดให้กระแสไฟฟ้าจนถึง 24.00 น. และการเพิ่มจำนวนลานจอดรถมากกว่าเดิม หมวดศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ผู้ให้ข้อมูลคาดหวังให้อุทยานแห่งชาติมีข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวบริการนำเที่ยวนิทรรศการและพิพิธภัณฑ์อย่างครบถ้วน ศูนย์บริการพักท่องเที่ยว โดยให้มีห้องน้ำ ห้องสุขา มุมอ่านหนังสือ ลานจอดรถขนาดใหญ่ และโรงประชุมไว้บริการ หมวดหอดูดาว ผู้ให้ข้อมูลคาดหวังให้ผู้มาเยือนไม่ควรนำยานพาหนะเข้าไปที่หอดูดาว และส่งเสียงดัง และการปิดหอดูดาวในฤดูกาลที่สัตว์ผสมพันธ์ ควรให้มีเจ้าหน้าที่ไปร่วมในการดูสัตว์ทุกครั้ง เพื่ออธิบายถึงข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของสัตว์ต่างๆ หมวดทางเดินศึกษาธรรมชาติ ผู้ให้ข้อมูลคาด

หวังให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จัดทำป้ายสื่อความหมายธรรมชาติ และป้ายบอกเส้นทางและทำทางเดินเท้าให้สะดวกเดินได้สะดวก

เยาวรี เจริญสวัสดิ์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา ระดับความพึงพอใจ และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อนันทนาการ วิธีการดำเนินการวิจัยใช้แบบสอบถามกับนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่อยู่พักแรมด้วยเต็นท์ ณ สถานที่กางเต็นท์ ผากกล้วยไม้ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยกลุ่มที่มีอายุน้อยมีความพึงพอใจมากกว่ากลุ่มที่มีอายุมาก กลุ่มที่มีความคาดหวังปานกลางและต่ำ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการในระดับปานกลาง (ร้อยละ 51.90) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ความคาดหวังต่อการพักผ่อนหย่อนใจ โดยกลุ่มที่มีความคาดหวังต่อการพักผ่อนหย่อนใจในระดับสูงมีความพึงพอใจมากกว่ากลุ่มที่มีความคาดหวังปานกลางและต่ำ

กิตติศักดิ์ เหลืองอ่อน (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีวัตถุประสงค์ เพื่อการศึกษาการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่การป้องกันการทำลายแหล่งท่องเที่ยว ด้านการสำรวจตรวจตราแหล่งท่องเที่ยวและด้านการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวตามลำดับ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จากการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ อาชีพ การได้รับข้อมูลข่าวสาร และการได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

สร้อยทิพย์ สัมคร์เขตรการณ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาคู่มือศึกษาธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประจำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติน้ำหนาว ผลการวิจัยพบว่า เมื่อมีการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ก่อนและหลังการใช้คู่มือศึกษาธรรมชาติที่ผลิตขึ้น พบว่าคะแนนเฉลี่ยความรู้หลังการใช้คู่มือศึกษาธรรมชาติสูงกว่าก่อนการใช้คู่มือศึกษาธรรมชาติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นต่อคู่มือศึกษาธรรมชาติและมีความพอใจในระดับมาก จึงสรุปได้ว่า คู่มือศึกษาธรรมชาติที่ผลิตขึ้นมีคุณภาพในระดับที่ทำให้ผู้ศึกษามีความรู้เพิ่มขึ้นจากเดิม ละการนำเสนอของคู่มือในด้านต่างๆ มีความเหมาะสม

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ

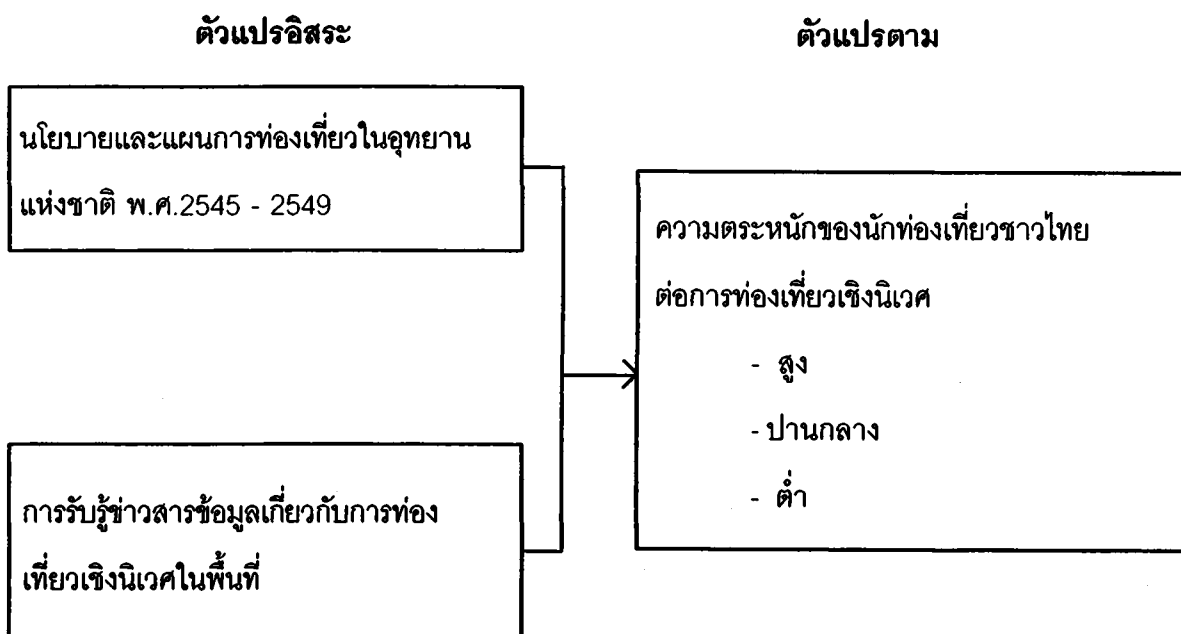
- 1.1 ความคิดเห็นต่อนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2545 - 2549
- 1.2 การรับรู้ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่

2. ตัวแปรตาม

ได้แก่ ความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ใน ระดับสูง ระดับปานกลางและระดับต่ำ

จากปัจจัยดังกล่าว สามารถนำมาแยกเป็นชุดความสัมพันธ์กับตัวแปรต่างๆ ตามกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานในการศึกษา

1. ความคิดเห็นต่อนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2545 - 2549 ของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. การได้รับรู้ถึงข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ของนักท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์กับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา ความร่วมมือของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ : กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จ.นครราชสีมา ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- การเก็บรวบรวมข้อมูล
- การวิเคราะห์ข้อมูล
- สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยว ณ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จ.นครราชสีมา ที่มาพักค้างและไม่ได้พักค้าง

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษา ได้ทำการคัดเลือกจากนักท่องเที่ยวที่พักค้างในเขตอุทยานฯ ซึ่งได้แก่บ้านพักอุทยานแต่ละประเภท รวมทั้งนักท่องเที่ยวที่มาพักที่ลานกางเต็นท์ของอุทยานฯ และนักท่องเที่ยวที่มาเข้าและกลับในวันเดียวกัน จำนวน 120 ตัวอย่าง

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อศึกษาความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเนื้อหาของแบบสอบถาม ได้แบ่งส่วน โครงสร้างของเนื้อหาออกเป็น 4 ตอน รวม 34 ข้อคำถาม คือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อที่ 1 - 5

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2545 - 2549 ข้อที่ 6 - 10 จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ ข้อที่ 11 - 16 จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับความตระหนักของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตั้งแต่ข้อที่ 17 - 34 จำนวน 18 ข้อ

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลจากเอกสาร ศึกษาจากตำรา เอกสาร บทความ ทฤษฎีหลักการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ โดยการทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จ.หวัดนครราชสีมา เพื่อขออนุญาตแจกแบบสอบถามแก่นักท่องเที่ยว
3. การส่งแบบสอบถามให้กับนักท่องเที่ยว ส่งด้วยตนเองและเก็บรวบรวมข้อมูลภายใน 2 สัปดาห์
4. เมื่อผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามได้ทั้งหมดแล้ว ทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนต่อไป

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่เก็บรวบรวมข้อมูลมาแล้ว ได้ทำการตรวจสอบความเรียบร้อยทั้งหมด เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติวิเคราะห์ (Analytical Statistics) ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูล จะแสดงผลการวิเคราะห์ โดยใช้การแจกแจงความถี่ออกมาเป็นค่าร้อยละ (Percentages) แล้วจัดข้อมูลออกเป็นกลุ่มๆ โดยพิจารณาตามเกณฑ์ที่กำหนด
2. ในการวัดตัวแปรเกี่ยวกับนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2545 - 2549 ได้ใช้คำถามจำนวน 5 ข้อ ได้กำหนดคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของ ลิเคิร์ต (Likert Scale) ซึ่ง กำหนดคำตอบเป็น 4 ระดับ คือเห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง และในการตอบจะมีความหมายในทางบวกและทางลบตามความรู้สึกและการตัดสินใจตอบของผู้ตอบ สำหรับการให้คะแนนของคำตอบแต่ละระดับได้กำหนดไว้ ดังนี้

	คำถามในทางบวก	คำถามในทางลบ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	4 คะแนน	1 คะแนน
เห็นด้วย	3 คะแนน	2 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	2 คะแนน	3 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1 คะแนน	4 คะแนน

ในการวัดตัวแปรเกี่ยวกับนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2545 - 2549 ได้ใช้คำถามจำนวน 5 ข้อ เป็นคำถามด้านทางบวก 2 ข้อ และคำถามด้านทางลบ 3 ข้อ ดังนั้นในแต่ละข้อผู้ตอบได้คะแนน สูงสุดเท่ากับ 4 คะแนน และผู้ที่ตอบได้คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 1 คะแนน สามารถจัดแบ่งกลุ่มคะแนนได้ 3 ระดับ จากการหาอันตรภาคชั้น ดังนี้

พิสัยของข้อมูลดิบ (range) = คะแนนสูงสุด - คะแนนต่ำสุด

$$4 - 1 = 3$$

กำหนดให้จำนวนชั้นของข้อมูลมี 3 ชั้น และให้แต่ละชั้นมีช่วงห่างเท่ากัน

$$\text{อันตรภาคชั้น} = \text{พิสัย} / \text{จำนวนชั้น}$$

$$= 3 / 3$$

$$= 1$$

มีระดับความเห็นต่ำ	1.00 - 2.00 คะแนน
มีระดับความเห็นปานกลาง	2.01 - 3.00 คะแนน
มีระดับความเห็นสูง	3.01 - 4.00 คะแนน

3. ในการวัดตัวแปรเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ ได้ใช้คำถามจำนวน 6 ข้อ ได้กำหนดคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert Scale) ซึ่ง กำหนดคำตอบเป็น 4 ระดับ คือเห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง และในการตอบจะมีความหมายในทางบวกและทางลบตามความรู้สึกและการตัดสินใจตอบของผู้ตอบ สำหรับการให้คะแนนของคำตอบแต่ละระดับได้กำหนดไว้ ดังนี้

	คำถามในทางบวก	คำถามในทางลบ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	4 คะแนน	1 คะแนน
เห็นด้วย	3 คะแนน	2 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	2 คะแนน	3 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1 คะแนน	4 คะแนน

ในการวัดตัวแปรเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ ได้ใช้คำถามจำนวน 6 ข้อ เป็นคำถามด้านทางบวก 3 ข้อ และคำถามด้านทางลบ 3 ข้อ ดังนั้นในแต่ละข้อ ผู้ตอบได้คะแนนสูงสุดเท่ากับ 4 คะแนน และผู้ที่ตอบได้คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 1 คะแนน สามารถจัดแบ่งกลุ่มคะแนน ได้ 3 ระดับ จากการหาอันตรภาคชั้น ดังนี้

พิสัยของข้อมูลดิบ (range) = คะแนนสูงสุด - คะแนนต่ำสุด

$$4 - 1 = 3$$

กำหนดให้จำนวนชั้นของข้อมูลมี 3 ชั้น และให้แต่ละชั้นมีช่วงห่างเท่ากัน

ชั้นกว้าง = พิสัย / จำนวนชั้น

$$= 3 / 3$$

$$= 1$$

มีระดับการรับรู้ต่ำ	1.00 - 2.00 คะแนน
มีระดับการรับรู้ปานกลาง	2.01 - 3.00 คะแนน
มีระดับการรับรู้สูง	3.01 - 4.00 คะแนน

4. ในการวัดตัวแปรความตระหนักของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ใช้คำถาม จำนวน 18 ข้อ ได้กำหนดคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert Scale) ซึ่ง กำหนดคำตอบเป็น 4 ระดับ คือเห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง และในการตอบจะมีความหมายในทางบวกและทางลบตามความรู้สึกและการตัดสินใจตอบของผู้ตอบ สำหรับการให้คะแนนของคำตอบแต่ละระดับได้กำหนดไว้ ดังนี้

	คำถามในทางบวก	คำถามในทางลบ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	4 คะแนน	1 คะแนน
เห็นด้วย	3 คะแนน	2 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	2 คะแนน	3 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1 คะแนน	4 คะแนน

ในการวัดตัวแปรความตระหนักของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้ใช้คำถามจำนวน 6 ข้อ เป็นคำถามด้านทางบวก 3 ข้อ และคำถามด้านทางลบ 3 ข้อ ดังนั้นในแต่ละข้อ ผู้ตอบได้คะแนนสูงสุดเท่ากับ 4 คะแนน และผู้ที่ตอบได้คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 1 คะแนน สามารถจัดแบ่งกลุ่มคะแนน ได้ 3 ระดับ จากการหาชั้นกว้าง ดังนี้

พิสัยของข้อมูลดิบ (range) = คะแนนสูงสุด - คะแนนต่ำสุด

$$4 - 1 = 3$$

กำหนดให้จำนวนชั้นของข้อมูลมี 3 ชั้น และให้แต่ละอันตรภาคชั้นมีช่วงห่างเท่ากัน

$$\text{อันตรภาคชั้น} = \text{พิสัย} / \text{จำนวนชั้น}$$

$$= 3 / 3$$

$$= 1$$

มีระดับความตระหนักต่ำ	1.00 - 2.00 คะแนน
มีระดับความตระหนักปานกลาง	2.01 - 3.00 คะแนน
มีระดับความตระหนักสูง	3.01 - 4.00 คะแนน

3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างใช้สถิติ คือ แจกแจงความถี่ และ ค่าร้อยละ ข้อมูลตัวแปรเกี่ยวกับนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2545 - 2549 ตัวแปรการรับรู้ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ และตัวแปรความตระหนักของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยกำหนดระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัย ได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.

2545 - 2549

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการรับรู้ข่าวสารข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ การรับรู้ข่าวสารข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ กับข้อมูลความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4.1 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติ
เขาใหญ่ จ.นครราชสีมา

(n=120)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	69	57.50
1.2 หญิง	51	42.50
2. อายุ		
2.1 15 - 20 ปี	13	10.80
2.2 21 - 30 ปี	42	35.00
2.3 31 - 40 ปี	47	39.20
2.4 41 - 50 ปี	15	12.50
2.5 51 ปีขึ้นไป	3	2.50
3. ระดับการศึกษา		
3.1 ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	1	.80
3.2 มัธยมศึกษา - ไม่เกินปริญญาตรี	29	24.20
3.3 ปริญญาตรี	81	67.50
3.4 ปริญญาโท	9	7.50
3.5 ปริญญาเอก	-	-
4. รายได้ของครอบครัวต่อเดือน		
4.1 ไม่เกิน 10,000 บาท	14	11.70
4.2 10,000 - 20,000 บาท	34	28.30
4.3 20,001 - 30,000 บาท	41	34.20
4.4 30,001 - 40,000 บาท	27	22.50
4.5 มากกว่า 40,000 บาท	4	3.30

ตารางที่ 4.1 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จ.นครราชสีมา (ต่อ)

(n=120)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
5. ประสบการณ์ในการเข้ามาท่องเที่ยว ข.เขาใหญ่		
5.1 ครั้งแรก	56	46.70
5.2 2 - 5 ครั้ง	57	47.50
5.3 มากกว่า 5 ครั้ง	7	5.80
รวม	120	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย (ร้อยละ 57.50) มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี (ร้อยละ 39.20) มีระดับการศึกษาปริญญาตรี (ร้อยละ 67.50) มีรายได้ครอบครัวต่อเดือน 20,001 - 30,000 บาท (ร้อยละ 34.20) และมีประสบการณ์ในการเข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ 2 - 5 ครั้ง (ร้อยละ 47.50) รองลงมาได้แก่ เพิ่งมาครั้งแรก (ร้อยละ 46.70)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2545 - 2549

ตารางที่ 4.2 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2545 - 2549

(n=120)

คำถามเกี่ยวกับนโยบายและแผนฯ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
6. ท่านเห็นว่าสถานที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ไม่มีความเหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีความ พิการทางร่างกาย	2.89	0.531	ปานกลาง
7. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ควรสนับสนุนเร่งให้ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเอกชน เข้ามามีส่วน ร่วมพัฒนาการท่องเที่ยว	2.42	0.574	ปานกลาง
8. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้ดำเนินการพัฒนา ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวที่ นิยมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน	3.13	0.332	สูง
9. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ควรจัดทำเว็บไซต์ เพื่อ ให้นักท่องเที่ยวได้ค้นหาข้อมูลที่ต้องการ ได้อย่าง สะดวก	3.23	0.425	สูง
10. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ควรเป็นแหล่งท่อง เที่ยวทางธรรมชาติที่ ให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ ให้เข้ามาชมธรรมชาติและพัก ค้างได้เป็นจำนวนมากๆ	2.46	0.672	ปานกลาง
รวม	2.82	0.200	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.2 พบว่า นักท่องเที่ยวมีความเห็นโดยรวมต่อนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2545 - 2549 ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.82$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เรื่องที่นักท่องเที่ยวมีความเห็นต่อนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติฯ ในระดับสูง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ควรจัดทำเว็บไซต์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ค้นหาข้อมูลที่ต้องการได้อย่างสะดวก ($\bar{X} = 3.23$) รองลงมาได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้ดำเนินการพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวที่นิยมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยิ่งย่น ($\bar{X} = 3.13$) ส่วนเรื่องที่นักท่องเที่ยวมีความเห็นต่อนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติฯ ในระดับปานกลางได้แก่ สถานที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่มีความเหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีความพิการทางร่างกาย ($\bar{X} = 2.89$) รองลงมาได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ควรเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่รับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้เข้ามาชมธรรมชาติและพักผ่อนได้เป็นจำนวนมากๆ ($\bar{X} = 2.46$) และอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ควรสนับสนุนแรงให้ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.42$) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการรับรู้ข่าวสารข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่
ตารางที่ 4.3 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่

(n=120)

คำถามเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารข้อมูล	\bar{X}	S.D.	แปลผล
11. ก่อนที่ท่านจะเข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ท่านจะหาข้อมูลเกี่ยวกับอุทยานฯ จากเว็บไซต์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง	3.02	0.289	สูง
12. ป้ายและสัญลักษณ์ต่างๆ บนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ บางที่ทึดทึมและไม่มีความชัดเจนเพียงพอต่อการจูงใจเข้าไปศึกษาข้อมูล	3.03	0.341	สูง
13. ท่านเห็นว่าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ควรมีนักสื่อความหมายคอยให้บริการแนะนำข้อมูลเมื่อต้องใช้เส้นทางศึกษาธรรมชาติในทุกเส้นทาง	3.15	0.617	สูง
14. เมื่อมาถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ท่านจะต้องเข้ามาหาข้อมูลการท่องเที่ยว ที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวก่อนเป็นอันดับแรก	3.56	0.531	สูง
15. ห้องแสดงนิทรรศการที่จัดบริเวณที่ทำการบนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ทำให้ท่านได้รู้ถึงเศษซากและความสูญเสียของทรัพยากรทางธรรมชาติที่ผ่านมา	3.12	0.453	สูง
16. ท่านเห็นว่าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ควรมีเอกสารแจกเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของอุทยานฯ ตั้งแต่ประตูเข้าที่เสียค่าธรรมเนียมผ่านทาง	3.32	0.550	สูง
รวม	3.20	0.255	สูง

จากตารางที่ 4.3 พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีการรับรู้ข่าวสารข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ ในภาพรวมมีระดับสูง ($\bar{X} = 3.20$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เรื่องที่นักท่องเที่ยวมีการรับรู้ข่าวสารข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ ในระดับสูง ได้แก่ เมื่อมาถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ นักท่องเที่ยวจะต้องเข้ามาหาข้อมูลการท่องเที่ยวที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวก่อนเป็นอันดับแรก ($\bar{X} = 3.56$) รองลงมาได้แก่นักท่องเที่ยวเห็นว่าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ควรมีเอกสารแจกเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของอุทยานฯ ตั้งแต่ประตูเข้าที่เสียค่าธรรมเนียมผ่านทาง ($\bar{X} = 3.32$) และนักท่องเที่ยวเห็นว่าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ควรมีนักสื่อความหมายคอยให้บริการแนะนำข้อมูลเมื่อต้องใช้เส้นทางศึกษาธรรมชาติในทุกเส้นทาง ($\bar{X} = 3.15$) ตามลำดับ

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ตารางที่ 4.4 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(n=120)

คำถามเกี่ยวกับความตระหนัก	\bar{X}	S.D.	แปลผล
17. ถนนในเขาใหญ่ควรขยับรถช้าๆ เพราะอาจมีสัตว์ป่าข้ามถนน เส้นทางคดเคี้ยวและลาดชัน เพื่อความปลอดภัยควรใช้ความเร็วตามที่กำหนด	3.27	0.518	สูง
18. เมื่อผ่านเส้นทางในเขาใหญ่พบเห็นลิงป่าที่ยืนข้างทาง การให้อาหารลิงด้วยใจเมตตาอารี ทำให้ลิงได้มีอาหารกินและพบเห็นอย่างใกล้ชิด	2.78	0.526	ปานกลาง
19. นักป่าบริเวณเขาใหญ่เป็นนกที่มีความสวยงามแปลกตา การถ่ายภาพไว้เพื่อทำการศึกษาค้นคว้าได้สะดวกขณะนกกำลังกกไข่หรือป้อนลูกอ่อน	2.72	0.597	ปานกลาง
20. เขาใหญ่สามารถเป็นที่รองรับสัตว์ป่าที่เคยถูกจับขังเลี้ยงในเมืองกลับคืนป่าให้อยู่ตามธรรมชาติในสภาพแวดล้อมเดิมได้ตลอดเวลา	2.44	0.591	ปานกลาง
21. กลัวยังไม่ป่าที่พบตามคาบไม้ มีความสวยงามตามธรรมชาติ ไม่ควรสนับสนุนให้นำมาขายหรือเพื่อซื้อไว้ปลูกในบ้านในเมือง	3.20	0.681	สูง
22. ชอบที่จะท่องเที่ยวในอุทยานเขาใหญ่เพราะรักธรรมชาติ แต่ที่บ้านก็ไม่ควรมีสัตว์ป่ามาเลี้ยงไว้เพื่อให้เหมือนธรรมชาติ	3.46	0.647	สูง

คำถามเกี่ยวกับการคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม	\bar{X}	S.D.	แปลผล
23. ท่านคิดว่าทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติของเขาใหญ่มีความยิ่งใหญ่จนรู้สึกว่าเป็นมรดกให้คนรุ่นหลังได้พบเห็นศึกษาตลอดไป	3.41	0.494	สูง
24. ท่านคิดว่าการพักผ่อนทางเดินที่ไม่ควรคิดค่าบริการ ควรอำนวยความสะดวกเพราะได้เสียค่าธรรมเนียมจากประตูทางเข้าแล้ว	2.47	0.621	ปานกลาง
25. ท่านคิดว่าการเดินศึกษาธรรมชาติในเส้นทางที่กำหนดไม่มีความตื่นเต้น เร้าใจเท่ากับการเลือกเส้นทางเดินป่าด้วยตัวของนักท่องเที่ยวเอง	2.63	0.579	ปานกลาง
26. ท่านคิดว่าสัตว์ป่าควรอยู่ในป่า ไม่ควรอยู่ในเมือง จึงควรต่อต้านการค้าสัตว์ป่าทุกกรณี และมีการแจ้งเบาะแสหากพบว่ามีกรักขังสัตว์ป่า	3.67	0.521	สูง
27. ท่านคิดว่าต้นไม้พืชพันธุ์แปลกที่พบอยู่ในป่าพวกเฟิร์น กัลวี่ไม้ ฯลฯ บนคาบคบไม้ควรเก็บไปศึกษาที่บ้านและเพาะชำเพื่อช่วยขยายพันธุ์	2.48	0.756	ปานกลาง
28. ท่านคิดว่าการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน เป็นหน้าที่ของนักท่องเที่ยวที่ควรช่วยกันเผยแพร่	3.04	0.585	สูง

(n=120)

คำถามเกี่ยวกับความร่วมมือของนักท่องเที่ยว	\bar{X}	S.D.	แปลผล
29. ท่านคิดว่าการห้ามให้อาหารลิงตามป้ายสื่อข้อมูลริมถนน เป็นการบังคับเกินความจำเป็นโดยไม่มีเหตุผล และจำกัดสิทธิเสรีภาพนักท่องเที่ยว	2.74	0.510	ปานกลาง
30. ท่านคิดว่าการส่องสัตว์กลางคืนโดยพลการ อาจทำให้เกิดอุบัติเหตุ และเป็นการทำให้สัตว์และนักท่องเที่ยวได้รับอันตรายได้	3.10	0.541	สูง
31. ท่านคิดว่าการนำอาหารเข้ามากินในบริเวณเขตอุทยานฯ แล้วทิ้งในถังขยะแม้ว่าจะมีสัตว์ป่าเข้ามาคุ้ยกินก็ไม่น่าจะเป็นอันตรายต่อสัตว์นั้น	2.86	0.523	ปานกลาง
32. ท่านคิดว่าการพักค้างบริเวณลานกางเต็นท์หรือบ้านพักของอุทยานฯ ความสนุกสนานด้วยการร้องรำทำเพลงดีดสีตีเป่า เป็นบรรยากาศที่อนุโลมผ่อนผันกันได้	2.42	0.668	ปานกลาง
33. ท่านคิดว่าการควบคุมความเร็วในการขับซิปพาหนะในเขตอุทยานฯ ทำให้สิ้นเปลืองน้ำมันรถมากยิ่งขึ้น ขณะที่ราคาน้ำมันแพงขึ้นทุกวัน	2.69	0.562	ปานกลาง
34. ท่านรู้สึกยินดีชำระค่าธรรมเนียมที่เก็บเป็นค่าเข้าพักในบ้านพักหรือบริเวณลานกางเต็นท์ เพื่อบำรุงสถานที่ให้มีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยและมีความปลอดภัย	3.12	0.528	สูง
รวมความตระหนักของนักท่องเที่ยว	2.91	0.265	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.4 พบว่า นักท่องเที่ยวมีความความตระหนักโดยรวมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.91$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักท่องเที่ยวมีความตระหนักในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับสูง ได้แก่ การที่นักท่องเที่ยวมีความตระหนักโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมทางด้านการคิดว่าสัตว์ป่าควรอยู่ในป่า ไม่ควรอยู่ในเมือง จึงควรต่อต้านการค้าสัตว์ป่าทุกกรณี และมีการแจ้งเบาะแสหากพบว่ามีกรักขังสัตว์ป่า ($\bar{X} = 3.67$) รองลงมาได้แก่ การที่นักท่องเที่ยวมีความตระหนักว่ามีความชอบที่จะท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ แต่ที่บ้านก็ไม่ควรมีสัตว์ป่ามาเลี้ยงไว้เพื่อให้เหมือนกับธรรมชาติ ($\bar{X} = 3.46$) และการที่นักท่องเที่ยวมีความตระหนัก โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมทางด้านการคิดว่าทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ เขาใหญ่มีความยิ่งใหญ่จนรู้สึกว่าจะควรเป็นมรดกโลกให้คนรุ่นหลังได้พบเห็นศึกษาตลอดไป ($\bar{X} = 3.41$) ตามลำดับ ส่วนความตระหนักในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับปานกลาง ได้แก่การที่นักท่องเที่ยวมีความตระหนักถึงการให้ความร่วมมือทางด้านการนำอาหารเข้ามากินในบริเวณเขตอุทยานฯ แล้วทิ้งในถังขยะแม้ว่าจะมีสัตว์ป่าเข้ามาคุ้ยกินก็ไม่น่าจะเป็นอันตรายต่อสัตว์นั้นเป็นความเข้าใจที่ผิด ($\bar{X} = 2.86$) รองลงมาได้แก่การที่นักท่องเที่ยวมีความตระหนักว่าเมื่อขับรถผ่านเส้นทางในเขาใหญ่พบเห็นลิงป่าที่ยืนข้างทาง การให้อาหารลิงด้วยใจเมตตาอารีทำให้ลิงได้มีอาหารกินและพบเห็นอย่างใกล้ชิดเป็นความเข้าใจที่ผิด ($\bar{X} = 2.78$) และการที่นักท่องเที่ยวคิดว่า การห้ามให้อาหารลิงตามป้ายสื่อข้อมูลริมถนนเป็นการบังคับเกินความจำเป็นโดยไม่มีเหตุผลและจำกัดสิทธิเสรีภาพนักท่องเที่ยว เป็นความเข้าใจที่ผิด ($\bar{X} = 2.48$) ตามลำดับ

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ การรับรู้ข่าวสารข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ กับข้อมูลความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 4.5 แสดงข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ กับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทย	r
นโยบายและแผนการท่องเที่ยว ในอุทยานแห่งชาติ	.372**

** P < .01

จากตารางที่ 4.5 พบว่านโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ มีความสัมพันธ์กับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในทิศทางเดียวกันระดับน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4.6 แสดงข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข่าวสารข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่กับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทย	r
การรับรู้ข่าวสารข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่	.327**

** P < .01

จากตารางที่ 4.6 พบว่าการรับรู้ข่าวสารข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในทิศทางเดียวกันระดับน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา ความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จ.นครราชสีมา ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจในบทนี้เป็น การสรุป อภิปรายผลที่ได้จากข้อมูลการศึกษาวิจัย โดยมีสาระสำคัญที่นำเสนอต่อไปนี้

2.1 เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2549 ของนักท่องเที่ยว

2.2 เพื่อศึกษาการรับรู้ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ของ นักท่องเที่ยว

2.3 เพื่อศึกษาความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.4 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลความคิดเห็นต่อนโยบายและแผนการ ท่องเที่ยว ในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2454-2549 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิง นิเวศในพื้นที่ กับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ทั้งที่พักค้างแรม และไม่ได้พักค้างแรม จำนวน 120 คน เครื่องมือในการวิจัยได้แก่แบบสอบถาม แบบปลายเปิด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสหสัมพันธ์ แบบเพียร์สัน

5.2 สรุปผลการวิจัย

1. นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 57.50) มีอายุระหว่าง 31-40 ปี (ร้อยละ 39.20) มีระดับการศึกษาปริญญาตรี (ร้อยละ 67.50) มีรายได้ครอบครัวต่อเดือน 20,000-30,000 บาท (ร้อยละ 34.20) และมีประสบการณ์ในการเข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ 2-5 ครั้ง (ร้อยละ 47.50) รองลงมาได้แก่เพิ่งมาครั้งแรก (ร้อยละ 46.70)

2. นักท่องเที่ยวมีความเห็นโดยรวมต่อนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2545 - 2549 ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.82$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เรื่องที่นักท่องเที่ยวมีความเห็นต่อนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติฯ ในระดับสูง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ควรจัดทำเว็บไซต์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ค้นหาข้อมูลที่ต้องการได้อย่างสะดวก ($\bar{X} = 3.23$) รองลงมาได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้ดำเนินการพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ให้แก่นักท่องเที่ยวที่นิยมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน ($\bar{X} = 3.13$) ส่วนเรื่องที่นักท่องเที่ยวมีความเห็นต่อนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ ในระดับปานกลางได้แก่ สถานที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่มีความเหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีความพิการทางร่างกาย ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ผิด ($\bar{X} = 2.89$) รองลงมาได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ควรเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่รับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้เข้ามาชมธรรมชาติและพักผ่อนได้เป็นจำนวนมากๆ เป็นความเข้าใจที่ผิด ($\bar{X} = 2.46$) และอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ควรสนับสนุนให้ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.42$) ตามลำดับ

3. นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีการรับรู้ข่าวสารข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ ในภาพรวมมีระดับสูง ($\bar{X} = 3.20$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เรื่องที่นักท่องเที่ยวมีการรับรู้ข่าวสารข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ในระดับสูง ได้แก่ เมื่อมาถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่นักท่องเที่ยว จะต้องเข้ามาหาข้อมูลการท่องเที่ยวที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวก่อนเป็นอันดับแรก ($\bar{X} = 3.56$) รองลงมาได้แก่ นักท่องเที่ยวเห็นว่าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ควรมีเอกสารแจกเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของอุทยานฯ ตั้งแต่ประตูเข้าที่เสียค่าธรรมเนียมผ่านทาง ($\bar{X} = 3.32$) และนักท่องเที่ยวเห็นว่าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ควรมีนักสื่อความหมาย คอยให้บริการแนะนำข้อมูล เมื่อต้องใช้เส้นทางศึกษาธรรมชาติในทุกเส้นทาง ($\bar{X} = 3.15$) ตามลำดับ

4. นักท่องเที่ยวมีความความตระหนักโดยรวมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.91$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักท่องเที่ยวมีความตระหนักในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับสูง ได้แก่ การที่นักท่องเที่ยวมีความตระหนักโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมทางด้านการคิดว่าสัตว์ป่าควรอยู่ในป่าไม่ควรอยู่ในเมือง จึงควรต่อต้านการค้าสัตว์ป่าทุกกรณี และมีการแจ้งเบาะแสหากพบว่ามีกรกักขังสัตว์ป่า ($\bar{X} = 3.67$) รองลงมาได้แก่ การที่นักท่องเที่ยวมีความตระหนักว่ามีความชอบที่จะท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ แต่ที่บ้านก็ไม่ควรมีสัตว์ป่ามาเลี้ยงไว้เพื่อให้เหมือนกับธรรมชาติ ($\bar{X} = 3.46$) และการที่นักท่องเที่ยวมีความตระหนักโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมทางด้านการคิดว่าทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเขาใหญ่มีความยิ่งใหญ่จนรู้สึกว่าเป็นมรดกโลกให้คนรุ่นหลังได้พบเห็นศึกษาตลอดไป ($\bar{X} = 3.41$) ตามลำดับ ส่วนความตระหนักในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับปานกลาง ได้แก่ การที่นักท่องเที่ยวมีความตระหนักถึงการให้ความร่วมมือทางด้าน การนำอาหารเข้ามากินในบริเวณเขตอุทยานฯ แล้วทิ้งในถังขยะแม้ว่าจะมีสัตว์ป่าเข้ามาคุ้ยกินก็ไม่น่าจะเป็น

อันตรายต่อสัตว์นั้นเป็นความเข้าใจที่ผิด ($\bar{X} = 2.86$) รองลงมาได้แก่การที่นักท่องเที่ยวมีความตระหนักว่าเมื่อขับรถผ่านเส้นทางในเขาใหญ่พบเห็นลิงป่าที่ยืนข้างทาง การให้อาหารลิงด้วยใจเมตตาอาจทำให้ลิงได้มีอาหารกิน และพบเห็นอย่างใกล้ชิดเป็นความเข้าใจที่ผิด ($\bar{X} = 2.78$) และการที่นักท่องเที่ยวคิดว่า การห้ามให้อาหารลิงตามป้ายสื่อข้อมูลริมถนนเป็นการบังคับเกินความจำเป็นโดยไม่มีเหตุผลและจำกัดสิทธิเสรีภาพนักท่องเที่ยวเป็นความเข้าใจที่ผิด ($\bar{X} = 2.48$) ตามลำดับ

5. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความเห็นต่อนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2544 - 2549 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่กับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพบว่านโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ มีความสัมพันธ์กับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในทิศทางเดียวกันระดับน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 และการรับรู้ข่าวสารข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในทิศทางเดียวกันระดับน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

5.3 การอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. เกี่ยวกับความเห็นต่อนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2545 - 2549 พบว่านักท่องเที่ยวมีความเห็นโดยรวมต่อนโยบายและแผนการท่องเที่ยว ในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2545 - 2549 ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.82$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เรื่องที่นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติฯ ในระดับสูง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ควรจัดทำเว็บไซต์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ค้นหาข้อมูลที่ต้องการได้อย่างสะดวก ($\bar{X} = 3.23$) ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดเกี่ยวกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่ นวฉนิตย์ ฤทธิรักษ์ (2539 : 65 - 66) ได้กล่าวไว้ว่า การฟื้นฟูอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปเพื่อให้สามารถรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวในระยะยาว ทางหนึ่งเห็นควรรณรงค์ด้วยการเผยแพร่ให้ความรู้ และความเข้าใจแก่ประชาชนและผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้อง กับการท่องเที่ยวให้มีจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม โดยใช้สื่อต่างๆ ที่มีอยู่ให้เข้าถึงเป้าหมายที่ชัดเจน และเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. เกี่ยวกับความคิดเห็นด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ โดยรวมมีระดับสูง ($\bar{X} = 3.20$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เรื่องที่นักท่องเที่ยว มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ ในระดับสูง ได้แก่ เมื่อมาถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ท่านจะต้องเข้ามาหาข้อมูลการท่องเที่ยวที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวก่อนเป็นอันดับแรก ($\bar{X} = 3.56$) รองลงมาได้แก่ ท่านเห็นว่าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ควรมีเอกสารแจก

เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของอุทยานฯ ตั้งแต่ประตูเข้าที่เสียค่าธรรมเนียมผ่านทาง ($\bar{X} = 3.32$) ขณะที่ก่อนเข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสร้อยทิพย์ สมัคร์เขตรการณ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาคู่มือศึกษารวมชาติเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประจำเส้นทางศึกษารวมชาติอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว ซึ่งผลการวิจัยพบว่า เมื่อมีการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ก่อนและหลังการใช้คู่มือศึกษารวมชาติที่ผลิตขึ้น พบว่าคะแนนเฉลี่ยความรู้หลังการใช้คู่มือศึกษารวมชาติ สูงกว่าก่อนการใช้คู่มือศึกษารวมชาติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 กลุ่มตัวอย่าง ได้แสดงความคิดเห็นต่อคู่มือศึกษารวมชาติและมีความพอใจในระดับมาก จึงสรุปได้ว่าคู่มือศึกษารวมชาติที่ผลิตขึ้นมีคุณภาพในระดับที่ทำให้ผู้ศึกษามีความรู้เพิ่มขึ้นจากเดิมและการนำเสนอของคู่มือในด้านต่างๆ มีความเหมาะสม

3. เกี่ยวกับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่านักท่องเที่ยวมีความตระหนักในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับสูง ได้แก่ การขับชีพาทะอย่างช้าๆ เพราะอาจมีสัตว์ป่าข้ามถนนเส้นทางคดเคี้ยวและลาดชันเพื่อความปลอดภัยควรใช้ความเร็วตามที่กำหนด ($\bar{X} = 3.28$) กลัวยไม้ป่าที่พบตามคาบคปไม่มีความสวยงามตามธรรมชาติ ไม่ควรสนับสนุนให้นำมาขายหรือเพื่อซื้อไว้ปลูกในบ้านในเมือง ($\bar{X} = 3.20$) และการขอท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพราะใจรักธรรมชาติ แต่ที่บ้านก็ไม่ควรมีสัตว์ป่ามาเลี้ยงไว้เพื่อให้เหมือนกับอยู่ในธรรมชาติ ($\bar{X} = 3.28$) ซึ่งอธิบายได้ว่า นักท่องเที่ยวมีความตระหนักและมีจิตสำนึกที่จะรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ให้มีความคงอยู่ยั่งยืนยาวนาน ซึ่งสอดคล้องกับการกล่าวของมนัส สุวรรณ (2548 : 336-337) ถึงความจำเป็นและแนวทางในการสร้างจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยวว่า ประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึก หมายถึงการใช้ประโยชน์อย่างมีความรู้สึกรับผิดชอบ ย่อมส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขึ้นกับทรัพยากรการท่องเที่ยวและต่อพื้นที่นั้นๆ ทุกฝ่ายจะได้ประโยชน์ร่วมกันอย่างยั่งยืนและมั่นคง ซึ่งการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึก สามารถก่อให้เกิดประโยชน์คือ สภาพแวดล้อมไม่เสื่อมโทรมในคุณภาพ ทรัพยากรการท่องเที่ยวไม่ถูกทำลาย สามารถคงศักยภาพและคุณค่าเชิงการท่องเที่ยวได้อย่างยาวนาน

นักท่องเที่ยวที่มีความตระหนักด้านการให้ความร่วมมือที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกี่ยวกับการนำอาหารเข้ามากินในบริเวณเขตอุทยานฯ แล้วทิ้งในถังขยะ แม้ว่าจะมีสัตว์ป่าเข้ามาคุ้ยกินก็ไม่น่าจะเป็นอันตรายต่อสัตว์นั้น ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.82$) ซึ่งอธิบายได้ว่านักท่องเที่ยวมีความตระหนักว่าการนำอาหารเข้ามากินแล้วทิ้งลงในถังขยะนั้น สัตว์ป่ามีโอกาสเข้ามาคุ้ยเขี่ยกินเศษอาหารย่อมจะเกิดอันตรายอย่างแน่นอน อันนำไปสู่ความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว และการควบคุมความเร็วในการขับชีพาทะในเขตอุทยานฯ ทำให้สิ้นเปลืองน้ำมันรถมากยิ่งขึ้น ขณะที่ราคาน้ำมันแพงขึ้นทุกวัน ($\bar{X} = 2.69$) ซึ่งอธิบายได้ว่าหากได้มีการควบคุมความเร็วในการขับชีพาทะในเส้นทางบริเวณเขตอุทยานฯ ย่อมไม่ทำให้เกิดอันตรายต่อผู้ขับขี่ที่เป็นนักท่องเที่ยว และสัตว์ป่า ซึ่งอาจใช้ถนนหนทางข้ามไปมาอยู่เป็นประจำ จึงนับเป็นการสะท้อนถึงความตระหนักในการให้ความร่วมมือ

ที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กิจติศักดิ์ เหลืองอ่อน (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ผลการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วม ของนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่การป้องกันการทำลายแหล่งท่องเที่ยว ด้านการสำรวจตรวจตราแหล่งท่องเที่ยวและด้านการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวตามลำดับ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จากการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ อาชีพ การได้รับข้อมูลข่าวสาร และการได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ การรับรู้ข่าวสารข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ กับข้อมูลความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลการศึกษาพบว่านโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ มีความสัมพันธ์กับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในทิศทางเดียวกันระดับน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อธิบายได้ว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นด้วยกับนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2545 - 2549 โดยรวมในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.82$) ได้มีความตระหนักในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามไปด้วยในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.91$) เห็นได้จากความตระหนักของนักท่องเที่ยวด้านการให้ความร่วมมือในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากคำถามเชิงบวก ซึ่งได้แก่ การขับรถในเส้นทางอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่โดยใช้ความเร็วที่กำหนด การไม่ซื้อกล้วยไม้ป่ามาปลูกไว้ในบ้านเพื่อส่งเสริมให้มีการเก็บมาขายอีก และการไม่หาสัตว์ป่ามาเลี้ยงไว้ในบ้าน จะมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงกว่าคำถามในเชิงลบที่ว่า ควรให้อาหารลิงป่าข้างทางด้วยใจเมตตา การถ่ายภาพนกป่าขณะกำลังกกไข่หรือเลี้ยงลูกอ่อน และการนำสัตว์ป่าที่เคยอยู่ในเมืองมาปล่อยให้อยู่ตามธรรมชาติที่เขาใหญ่ได้เลย ซึ่งสอดคล้องกับ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (จุลสารการท่องเที่ยว 2542 : 15 - 16) กล่าวว่า การท่องเที่ยวที่อยู่ในทิศทางในการสร้างจิตสำนึกเรื่องความห่วงใยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวซึ่งมีหลายรูปแบบย่อยด้วยกัน แต่ที่นิยมกันมากมี 3 รูปแบบย่อย คือ การสร้างรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านการออกแบบสถาปัตยกรรมแนวใหม่ ที่ยึดถือความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและสังคมเป็นหลัก ซึ่งมีความตระหนักและสำนึกในการเคารพต่อความหลากหลายทางชีวภาพความเป็นเอกภาพของสรรพสิ่ง ความบริสุทธิ์ของอากาศ น้ำและดิน, การพัฒนาเขตพื้นที่อนุรักษ์ธรรมชาติ เขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตพื้นที่สำหรับนักท่องเที่ยว และการจัดการท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์พร้อมทั้งอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปกับการสร้างจิตสำนึกให้ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่ายมีความห่วงใยในสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับสอดคล้องกับ แนวคิดของเสาวภา มีถาวรกุล (เสาวภา, 2548 : 207-208) ได้กล่าวถึงบทบาทของประชาชนและนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว

เที่ยวเชิงนิเวศว่า ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยถือเป็นภาระหน้าที่ที่จะต้องช่วยกันป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยเริ่มจากตนเองก่อนด้วยการไม่ตัดไม้ทำลายป่า ขณะที่นักท่องเที่ยวก็สามารถมีบทบาท ในการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติด้วยการทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการเดินทางมาท่องเที่ยวเพื่อจะได้ปฏิบัติตนได้ถูกต้อง ให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติด้วยการไม่ทำลายเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน เพื่อการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงไปสู่เป้าหมายที่ต้องการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด หากเป้าหมายชัดเจนความร่วมมือก็จะอยู่ในระดับสูง หากเป้าหมายไม่ชัดเจน ก็คงจะได้รับความร่วมมือในระดับที่ต่ำลง

และจากผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ข่าวสารข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในทิศทางเดียวกันระดับน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อธิบายได้ว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีการรับรู้ข่าวสารข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ ในภาพรวมมีระดับสูง ($\bar{X} = 3.20$) ได้มีความตระหนักในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามไปด้วยใน ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.91$) เห็นได้จากการรับรู้ข่าวสารข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ทางด้านการรับรู้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวทำให้มีการเตรียมตัวในการท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย ไม่เป็นการทำลายทรัพยากรท่องเที่ยวโดยไม่เจตนา อีกทั้ง การได้ศึกษาจากเอกสารคู่มือท่องเที่ยวทำให้สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่สำคัญๆ ของแหล่งท่องเที่ยว นั้นได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ไพลินพันธ์ สร้อยจาตุรนต์ (2538 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องกลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติแนวอนุรักษ์ในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ โดยใช้คู่มือแนะนำเชิงระบบนิเวศกรณีศึกษานักศึกษาชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ พบว่านักศึกษาที่ศึกษาคู่มือแนะนำเชิงระบบนิเวศขณะเดินทางท่องเที่ยวมีความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม ได้แตกต่างจากกลุ่มนักศึกษาที่ไม่ได้ใช้คู่มือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และการสังเกตพฤติกรรมพบว่า ตลอดระยะเวลาของการท่องเที่ยวและพักผ่อนที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์นั้น นักศึกษาที่เป็นกลุ่มศึกษาคู่มือวิธีปฏิบัติไปในทางที่แสวงถึงการเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม โดยไม่มีพฤติกรรมในการทำลายสิ่งแวดล้อมมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ศึกษาคู่มือ แสดงว่าคู่มือแนะนำเชิงระบบนิเวศมีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ เป็นคู่มือประกอบการท่องเที่ยวในบริเวณอุทยานแห่งชาติ ช่วยเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสภาพแวดล้อมให้กับนักท่องเที่ยว ช่วยเพิ่มนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสามารถท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติโดยไม่ทำลายสภาพแวดล้อมและคงอยู่ตลอดไป อันเป็นการรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของท้องถิ่นด้วย

ข้อเสนอแนะ

ก. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการศึกษาพบว่าระดับความตระหนักของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับปานกลางและมีความสัมพันธ์กับนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2545 - 2549 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เรื่องที่นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อนโยบายและแผนการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติฯ ในระดับสูง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ควรจัดทำเว็บไซต์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ค้นหาข้อมูลที่ต้องการได้อย่างสะดวก จากความเห็นดังกล่าว ข้อมูลการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่นั้น หากมีองค์กรหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดทำเว็บไซต์ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่โดยตรงก็จะทำให้นักท่องเที่ยวที่มีความนิยมท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้รับความสะดวกในการค้นหาข้อมูลเพื่อเตรียมตัวในการท่องเที่ยวและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับนักท่องเที่ยวด้วยกันหรือเจ้าหน้าที่อุทยานฯ ได้ดียิ่งขึ้น

2. ผลการศึกษานำมาเป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น อุทยานแห่งชาติหลายๆ แห่งที่จะนำไปใช้กำหนดแนวทางการพัฒนา และหาวิธีที่จะทำให้นักท่องเที่ยวให้ความร่วมมือในการท่องเที่ยวอย่างถูกต้อง เช่น ผลการศึกษาความตระหนักของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ในประเด็นเมื่อผ่านเส้นทางในเขาใหญ่พบเห็นลิงป่าที่ยืนข้างทาง การให้อาหารลิงด้วยใจเมตตาอารีทำให้ลิงได้มีอาหารกินและพบเห็นได้อย่างใกล้ชิด นักป่าบริเวณเขาใหญ่เป็นนกที่มีความสวยงามแปลกตาการถ่ายภาพไว้เพื่อทำการศึกษาทำได้สะดวกขณะนกกำลังกกไข่หรือป้อนลูกอ่อน และเขาใหญ่สามารถเป็นที่รองรับสัตว์ป่าที่เคยถูกจับขังเลี้ยงในเมืองกลับคืนป่าให้อยู่ตามธรรมชาติในสภาพแวดล้อมเดิมได้ตลอดเวลา ประเด็นดังกล่าวนี้แม้ว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ได้ให้ความคิดเห็นที่ถูกต้อง แต่อย่างไรก็ดียังมีนักท่องเที่ยวบางส่วนแสดงความคิดเห็นออกมาอย่างเข้าใจผิดแสดงว่าการให้ความรู้ความเข้าใจในการตระหนักถึงทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ยังไม่มีความชัดเจนอย่างทั่วถึง ดังนั้นจึงควรมีการรณรงค์เพื่อสร้างความรู้ ความ เข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องนี้เพิ่มขึ้นอีก

3. ผลการศึกษพบว่าระดับการรับรู้ข่าวสารข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ของนักท่องเที่ยวในระดับสูง ได้แก่เมื่อมาถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ท่านจะต้องเข้ามาหาข้อมูลการท่องเที่ยวที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวก่อนเป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่ ควรมีเอกสารแจกเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของอุทยานฯ ตั้งแต่ประตูเข้าที่เสียค่าธรรมเนียมผ่านทาง เห็นได้ว่านักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับเอกสารข้อมูลการท่องเที่ยวซึ่งทางอุทยานฯ น่าจะนำมาพิจารณาดำเนินการเพราะเป็นเอกสารที่สามารถเผยแพร่กระจายให้นักท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง

ข. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในเขตอุทยานแห่งชาติ
เขาใหญ่
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับ การรณรงค์ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ของอุทยานแห่งชาติ
เขาใหญ่
3. ควรศึกษาเกี่ยวกับ การจัดทำคู่มือเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติ กรณีศึกษา
อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
4. ควรศึกษาเกี่ยวกับ ทักษะคตินักท่องเที่ยวที่มีต่อการบริการการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติ
กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
5. ควรศึกษาเกี่ยวกับ กลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติแนวอนุรักษ์ในพื้นที่อุทยาน
แห่งชาติเขาใหญ่

ภาคผนวก

ตัวอย่างแบบสอบถาม

เรื่อง ความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษา

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จ.นครราชสีมา

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ลงใน () ตามความเป็นจริง

1. เพศ

() 1.1 ชาย

() 1.2 หญิง

2. อายุ

() 2.1 15 - 20 ปี

() 2.2 21 - 30 ปี

() 2.3 31 - 40 ปี

() 2.4 41 - 50 ปี

() 2.5 51 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

() 3.1 ต่ำกว่ามัธยมศึกษา

() 3.2 มัธยมศึกษา - ไม่เกินปริญญาตรี

() 3.3 ปริญญาตรี

() 3.4 ปริญญาโท

() 3.5 ปริญญาเอก

4. รายได้ของครอบครัวต่อเดือน

() 4.1 ไม่เกิน 10,000 บาท

() 4.2 10,000 - 20,000 บาท

() 4.3 20,001 - 30,000 บาท

() 4.4 30,001 - 40,000 บาท

() 4.5 มากกว่า 40,000 บาท

5. ประสบการณ์ในการเข้ามาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

- () ครั้งแรก
- () 2 - 5 ครั้ง
- () มากกว่า 5 ครั้ง

ตอนที่ 2 ความเห็นต่อนโยบายและแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ

คำชี้แจง ข้อความต่อไปนี้ แต่ละข้อมีคำตอบให้ท่านเลือก 4 ตัวเลือก คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โปรดพิจารณาว่าท่านรู้สึกอย่างไร แล้วกาเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับข้อความนั้น

ข้อความ	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
6. ท่านเห็นว่าสถานที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ไม่มีความเหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีความ พิการทางร่างกาย				
7. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ควรสนับสนุนเร่งให้ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวเอกชน เข้ามามีส่วน ร่วมพัฒนาการท่องเที่ยว				
8. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้ดำเนินการพัฒนา ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวที่ นิยมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน				
9. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ควรจัดทำเว็บไซต์ เพื่อ ให้นักท่องเที่ยวได้ค้นหาข้อมูลที่ต้องการ ได้อย่าง สะดวก				
10. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ควรเป็นแหล่งท่อง เที่ยวทางธรรมชาติที่ รับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติให้เข้ามาชมธรรมชาติและพัก ค้างได้เป็นจำนวนมากๆ				

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่

คำชี้แจง ข้อความต่อไปนี้ แต่ละข้อมีคำตอบให้ท่านเลือก 4 ตัวเลือก คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โปรดพิจารณาว่าท่านรู้สึกอย่างไร แล้วกาเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับข้อความนั้น

ข้อความ	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
11. ก่อนที่ท่านจะเข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ท่านจะหาข้อมูลเกี่ยวกับอุทยานฯ จากเว็บไซต์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง				
12. ป้ายและสัญลักษณ์ต่างๆ บนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ บางที่ทรุดโทรมและไม่มีความชัดเจนเพียงพอต่อการสนใจเข้าไปศึกษาข้อมูล				
13. ท่านเห็นว่าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ควรมีนักสื่อความหมายคอยให้บริการแนะนำข้อมูลเมื่อต้องใช้เส้นทางศึกษาธรรมชาติในทุกเส้นทาง				
14. เมื่อมาถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ท่านจะต้องเข้ามาหาข้อมูลการท่องเที่ยว ที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวก่อนเป็นอันดับแรก				
15. ห้องแสดงนิทรรศการที่จัดบริเวณที่ทำการบนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ทำให้ท่านได้รู้ถึงเศษซากและความสูญเสียของทรัพยากรทางธรรมชาติที่ผ่านมา				
16. ท่านเห็นว่าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ควรมีเอกสารแจกเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของอุทยานฯ ตั้งแต่ประตูเข้าที่เสียค่าธรรมเนียมผ่านทาง				

ตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับความตระหนักของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คำชี้แจง ข้อความต่อไปนี้ แต่ละข้อมีคำตอบให้ท่านเลือก 4 ตัวเลือก คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โปรดพิจารณาว่าท่านรู้สึกอย่างไร แล้วกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับข้อความนั้น

ข้อความ	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
17. ถนนในเขาใหญ่ควรขยับรถช้าๆ เพราะอาจมีสัตว์ป่าข้ามถนน เส้นทางคดเคี้ยวและลาดชัน เพื่อความปลอดภัยควรใช้ความเร็วตามที่กำหนด				
18. เมื่อผ่านเส้นทางในเขาใหญ่พบเห็นลิงป่าที่ยืนข้างทาง การให้อาหารลิงด้วยใจเมตตาอารี ทำให้ลิงได้มีอาหารกินและพบเห็นอย่างใกล้ชิด				
19. นักป่าบริเวณเขาใหญ่เป็นนกที่มีความสวยงามแปลกตา การถ่ายภาพไว้เพื่อทำการศึกษา ทำให้สะดวกขณะนกกำลังกกไข่หรือป้อนลูกอ่อน				
20. เขาใหญ่สามารถเป็นที่รองรับสัตว์ป่าที่เคยถูกจับขังเลี้ยงในเมืองกลับคืนป่าให้อยู่ตามธรรมชาติในสภาพแวดล้อมเดิมได้ตลอดเวลา				
21. กล้วยไม้ป่าที่พบตามคาบไม้ มีความสวยงามตามธรรมชาติ ไม่ควรสนับสนุนให้นำมาขายหรือเพื่อซื้อไว้ปลูกในบ้านในเมือง				
22. ขอบที่จะท่องเที่ยวในอุทยานเขาใหญ่เพราะรักธรรมชาติ แต่ที่บ้านก็ไม่ควรมีสัตว์ป่ามาเลี้ยงไว้เพื่อให้เหมือนธรรมชาติ				

ข้อความ	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
23. ท่านคิดว่าทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติของเขาใหญ่มีความยิ่งใหญ่จนรู้สึกว่าเป็นมรดกให้คนรุ่นหลังได้พบเห็นศึกษาตลอดไป				
24. ท่านคิดว่าการพักผ่อนทางเดินที่ไม่ควรคิดค่าบริการ ควรอำนวยความสะดวกเพราะได้เสียค่าธรรมเนียมจากประตูทางเข้าแล้ว				
25. ท่านคิดว่าการเดินศึกษาธรรมชาติในเส้นทางที่กำหนดไม่มีความตื่นเต้น เร้าใจเท่ากับการเลือกเส้นทางเดินป่าด้วยตัวของนักท่องเที่ยวเอง				
26. ท่านคิดว่าสัตว์ป่าควรอยู่ในป่า ไม่ควรอยู่ในเมือง จึงควรต่อต้านการค้าสัตว์ป่าทุกกรณี และมีการแจ้งเบาะแสหากพบว่ามีการค้ากักขังสัตว์ป่า				
27. ท่านคิดว่าต้นไม้พืชพันธุ์แปลกที่พบอยู่ในป่าพวกเฟิร์น กัล้วยไม้ ฯลฯ บนคาบคบไม้ควรเก็บไปศึกษาที่บ้านและเพาะชำเพื่อช่วยขยายพันธุ์				
28. ท่านคิดว่าการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน เป็นหน้าที่ของนักท่องเที่ยวที่ควรช่วยกันเผยแพร่				

ข้อความ	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
29. ท่านคิดว่าการห้ามให้อาหารลิงตามป้ายสื่อข้อมูลริมถนน เป็นการบังคับเกินความจำเป็นโดยไม่มีเหตุผล และจำกัดสิทธิเสรีภาพนักท่องเที่ยว				
30. ท่านคิดว่าการส่องสัตว์กลางคืนโดยพลการ อาจทำให้เกิดอุบัติเหตุ และเป็นการทำให้สัตว์และนักท่องเที่ยวได้รับอันตรายได้				
31. ท่านคิดว่าการนำอาหารเข้ามากินในบริเวณเขตอุทยานฯ แล้วทิ้งในถังขยะแม้ว่าจะมีสัตว์ป่าเข้ามาคุ้ยกินก็ไม่น่าจะเป็นอันตรายต่อสัตว์นั้น				
32. ท่านคิดว่าการพักค้างบริเวณลานกางเต็นท์หรือบ้านพักของอุทยานฯ ความสนุกสนานด้วยการร้องรำทำเพลงดีดสีตีเป่า เป็นบรรยากาศที่อนุโลมผ่อนผันกันได้				
33. ท่านคิดว่าการควบคุมความเร็วในการขับขี่พาหนะในเขตอุทยานฯ ทำให้สิ้นเปลืองน้ำมันรถมากยิ่งขึ้น ขณะที่ราคาน้ำมันแพงขึ้นทุกวัน				
34. ท่านรู้สึกยินดีชำระค่าธรรมเนียมที่เก็บเป็นค่าเช่าพักในบ้านพักหรือบริเวณลานกางเต็นท์ เพื่อบำรุงสถานที่ให้มีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยและมีความปลอดภัย				

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่กรุณาเสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

บรรณานุกรม

หนังสือและบทความในหนังสือ

- กิตตศักดิ์ เหลืองอ่อน. "การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์." วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2547.
- จิรพรรณ กาญจนะจิตรา. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2532.
- ปราณี จิตวัฒนา. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แพรววิทยา, 2527.
- พัฒน์ บุญยรัตน์พันธุ์. การสร้างพลังชุมชนโดยขบวนการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2521.
- วิรัช รัชนิภาวรรณ. การพัฒนาชุมชนประยุกต์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2532.
- ศักดิ์ชาย พัทธกิจวงศ์. หลักการจัดนันทนาการการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2546.
- เสาวภา มีถาวรกุล. การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2548
- เสรี เวชบุษกร. การสื่อความหมายธรรมชาติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2546
- อานนท์ อาภาภิรม. สังคมวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, 2526.

เอกสารอื่นๆ

- ไพลินพันธุ์ สร้อยจาดุรนต์. "กลยุทธ์การส่งเสริมท่องเที่ยวทางธรรมชาติแนวอนุรักษ์ในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์โดยใช้คู่มือและระบบนิเวศ กรณีศึกษาชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สถาบันราชภัฏเชียงใหม่." วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, 2538.
- เยาวรี เจริญสวัสดิ์. "ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อนันทนาการ." วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2543.

- นาคม อีรสุวรรณจักร. "ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา : อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี." วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541.
- ปรีชา ภูระหงษ์. "ความคาดหวังของผู้มาเยือนต่อการบริการด้านการนันทนาการท่องเที่ยว ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครนายก ปราจีนบุรี สระบุรี และนครราชสีมา." วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ แม่โจ้, 2541.
- สร้อยทิพย์ สัมครเขตรการณ. "การพัฒนาคู่มือศึกษาธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประจำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติน้ำหนาว." วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2547.
- เสาวลักษณ์ นวเจริญกุล. "พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตอุทยานแห่งชาติไทรโยคจังหวัดกาญจนบุรี." วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541.

Books

- Keith, Davis. Human Behavior at Work : Human Relations and Organization Behavior. New York : McGraw-Hill Book Company, 1972
- Skidmore, Rex A. Social Work Administration. Englewood Cliffs, New jersey : Prentices-Hall Inc, 1983.

ประวัติการศึกษา (และการทำงาน)ของผู้เขียน

ชื่อ - สกุล	นางวาสนา ทิพย์สุวรรณ
วัน/เดือน/ปีเกิด	24 มีนาคม 2507
ที่อยู่	3/91 หมู่บ้านพนาสนต์การ์เด็นโฮม ถ.หทัยราษฎร์ แขวงคลองสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพฯ 10150
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2528	มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนปากเกร็ด จ.นนทบุรี
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ.2530	เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ สำนักงานหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
พ.ศ.2533	ผู้จัดการแผนกขาย บริษัทมีเดีย ออฟมีเดีย จำกัด
พ.ศ.2539	ผู้อำนวยการฝ่ายขาย บริษัทกันตนา กรุ๊ป จำกัด
พ.ศ.2542	กรรมการผู้จัดการ บริษัท ททบ.5 มาร์เก็ตติ้ง จำกัด
พ.ศ.2545	ผู้อำนวยการฝ่ายขาย บริษัทมีเดีย ออฟมีเดีย จำกัด (มหาชน)
พ.ศ.2548	ผู้อำนวยการอาวุโส กลุ่มธุรกิจสื่อ บริษัท อาร์เอส จำกัด (มหาชน)
พ.ศ.2549- ปัจจุบัน	กรรมการผู้จัดการบริษัทดรีมทีม เน็ตเวิร์ค จำกัด ผลิตรายการสยามเช้านี้ สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5